

¹⁷¹⁰
MONUMENTA COMITIORUM REGNI POLONIAE

SAECULI XVII.

DWA DIARIUSZE SEYMÓW WARSZAWSKICH

w r. 1674 odprawionych,

1^{szy} ,Convocationis', od 15° stycznia do 22° lutego;
2^{gi} ,Electionis', od 20° kwietnia, do 9° czerwca.

ODBICIE OSOBNE ZE ZBIORU „PISM DO WIEKU I SPRAW JANA SOBIESKIEGO,”

wydania

FR. KLUCZYCKIEGO.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI „CZASU” POD ZARZĄDEM JÓZEFA ŁAKOCIŃSKIEGO.

NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.

1881.

CZYT. GŁÓWNA
49467

K-7/70

7630/17

4

DIARIUSZ SEYMU WARSZAWSKIEGO

„Convocathey” po śmierci Króla Michała,

zaczętego dnia 15 stycznia, zakońzonego dnia 22 lutego 1674.

—*

1674. 1. 15,
do 2. 22.

Z Rkp. Akad. Krak. N. 44. str. 664.

Diariusz Seymu Convocathey, który się zaczął dnia 15° Januarii, 1674, w Warszawie.

15 Jan. Po wysłuchaniu de S^o Sptu Mszy S^{tey}, y kazaniu, na którym utriusque gentis Kawalerowie Woyskowi pro navata w przeszley Campaniey opera swoje specificie odebrali encomia, zeszli się more solito Panowie Posłowie do Poselskiej Izby; kędy porachowawszy się, iż między nimi przeszley Confederathey Marszałka do zagaiania aktu nie dostawało, inclinarunt unanimiter, aby Panowie Małopolscy, iako przeszley alternaty gospodarze, substituerent namiestnika in locum absentis; y stało się. Wziął Laskę J^oMcPan Karwicki, Podstarości Sandomirski, chciał zaraz rozdawać głosy na obranie Marszałka z alternaty Wielkopolskiej; ale Provincia Pruska nie pozwoliła na inszą alternatę, tylko która po rozerwanym w roku przeszłym Seymie subsequi powinna; a to dlatego, iż actum Seymu przeszłego,

iako non vocatis illis conclusum, y wielą scandalosis articulis vitiatum, pro rato nie mają. Wzruszyła była Izbę ta quaestio, iako wielka et legum cardines tykająca się; ale refutantibus aliis, że akt przeszły necessitas raczey, a nie lex expressit, że go sam effectus szczęśliwą probavit victorią, że go samiż Panowie Pruscy, na substituta z Małey Polskiej pozwalając, consensu ratificarunt, y że ta się pomiędzy exorbitantiami może pomieścić materia erroris Cancellariey Koronney; nakoniec prośbie całej Izby cesserunt, publicam promovendi eiusdem desiderii między exorbitantiami otrzymawszy declarationem. Po uspokoeniu trudności stanął Marszałkiem nemine contradicente J^oM^cPan Miecznik Koronny Biliński; a iż się ku nocy miało, obrawszy electiey swoiey denuntiatores do Senatu, soluta sessio. Senatus dnia tego exiguo numero habitus, securitatem Seymu Marszałkowskiemu Sądowi zleciwszy, denuntiationem obranego Marszałka, ore J^oM^cPana Starosty Rożańskiego factam, słuchał.

16. Jan. Wysłani ultra praescriptum numerum z pewnych Ziem Posłowie, materiam Izbie Poselskiej ad disceptandum dali. Zachowani iednak pro nunc circa praerogativam activitatis tym dokładem, aby lege praefinitus na Seym Posłów wysłania numerus na każdych in posterum servetur Convocatiach. Nic więcey tego dnia nie było, bo słabe zdrowie Xiążęcia J^oM^ci Primasa, y niektórych Panów Senatorów iuż Warszawy dojeżdżających desiderium, persuasit, że sessio ad crastinum odwołana.

17. Jan. Izba Poselska witać Senatum zgromadnie* poszła; w którym byli J^oM^cXdz Primas, J^oM^cXdz Poznański, J^oM^cXdz Płocki, Biskupi; J^oM^cPan Sandomirski y Lubelski Woiewodowie; J^oM^c Pan Podskarbi Koronny, J^oM^cPan Kanclerz W^oX^aL^o, y kilku mniejszych Kasztellanów. Po wysłuchanym sermone diserto J^oM^cPana Marszałka Poselskiego przywitaniu, zaczął propositionem Xże J^oM^cPrimas ab indolentia praecocibus fatis ś. p. Króla J^oM^ci, y że do niego devolutum Interregis officium, którego nie tak dojrzałe lata, iako przeciwne zdrowie do łóżka ciągnie. Namienił y o skróceniu Convocatiey, przyznaniu zaś Electiey. Soluta zatym sessio.

18. Jan. Mało co crevit Senatus; PP. iednak Chełmiński, Bełski, Wileński, Kasztellani; Pan Podskarbi W^oX^aL^o, przybyli. Więć iż Xiąże J^oM^cPrimas dla słabości zdrowia na tey sessiey nie był, voto-
wał J^oM^cXdz Biskup Poznański, iako pierwszy z duchownego brzegu Senator, takowe in publicum promovendo zdanie: Winszował naprzód Rzptey parta ex hoste trophaea, przyznając szczególną Jchmciom

Panom Hetmanom y całemu Rycerstwu adorem dzielności, na której ukontentowanie perswadował wszystkie praetensiones od Woyska, w przechodach zaciągnione, amnistią okryć, y one Woysku za tak chwalebne czyny condonować. Dziękował 2do loco J^oM^ciXdzu Biskupowi Krakowskiemu za wystawienie na usługę Rzptey ludzi; Jchmciom zaś Panom Sandomierskiemu y Lubelskiemu Woiewodom, J^oM^ciPanu Kanclerzowi W^oX^aL^o, J^oM^ciXdzu Podkanclerzemu Koronnemu, iż in statione residentiae indefessi dotychczas excubabant; domagał się zarazem, aby prawo na nieresidujących maiori poena obstrzone było. Mówił potym o wojnie Tureckiey, na której popieranie eundem numerum Woyska conservare radził. Na otwarcie także mennice zezwalał. Commissia aby w Warszawie odprawowana była, takowe dawał ratie: iż Woiewodztwom może lumen accedere, co z nich które winno, y iedno u drugiego fraterne prędszego upomnieć się wypłacenia może; poborcy zaś do Ziem swoich potissimum odwoływający się, ea dilatione uti nie będą mogli, kiedy każda Ziemia testimonium perhibebit de suo. Electiey in suspenso zatrzymania emolumentum takowemi demonstrabat ratiami, że czas oney bliższy być nie może nad miesiąc kwiecień, (bo tak niektórych Concurrentów necessitas exigit); w tamtym zaś czasie któż nie wie, że woienna suppetet pora, od której pewnieby Electia Jchm^cPanów Hetmanów et quemque nobiliorem z Woyska, privatne piastującego interessa, exciret, y od woiennych avocaret czynów. Jecit y to in considerationem, że osadziwszy na tronie Pana, tak wielu frustrabimur suppetiis, odraziwszy sobie tak wielu Panów kogo inszego pro varietate forytujących; kiedy zaś Electią in suspenso zostawiemy, każdy posiłkami concurret, wiedząc, że nemo coronabitur, nisi qui legitime certaverit. Dla divertimentu tedy żołnierza, y odrażenia posiłków, radził Electiey dalszego odłożenia. Modum Electionis życzył iakim określić projectem, (cuius corrigendi optio penes Rempublicam), aby tam rationibus, nie tumultuariis dissidiis odprawował się.

Po skończonym J^oM^ciXdza Poznańskiego votum, padła kolej na J^oM^cPana Woiewodę Sandomirskiego, ale że niegotowym był, wymówił się, (tylko iak nayprędszey desiderium oświadczył Electiey), salvam sobie na potym, quoties voluerit, zachował dicendi libertatem.

Wotował potym J^oM^cPan Woiewoda Lubelski, który volubilitatem Regiae fortunae żalosnym obiaśniwszy discurssem, począł disse-rere de modo Electionis, życząc, aby na przyszłą Electią veniret quidem cui placeret, ale aby Woiewodztwa z Chorągwiemi, iak do Obozu, na plac consiliorum przyjeżdżały. Czasu Electiey, który primis diebus

Aprilis miałby rite incidere, dla złych dróg, pochodzący ztąd drogości, y dla przestrzenniejszego Concurrentom spatium, życzył dwiema niedzielami pomknąć, samey zaś Electiey dwiema niedzielami skrócić. Wniósł też, aby nie spuszczać się na subsidia futuri Regnantis, bo on ich nie wprowadzi, aż wprzód się w pactach przejrzy, y my non confidemus wprowadzenia ich, aż wprzód pacta poprzysięże. Uskarżał się insuper na zniesioną praemature ultra mentem Rzptey w niektórych Woiewodztwach akcizę; którey dać pokoy in posterum, (dla pokątnego przedawania), Szeleżne zaś conservare radził. Na Commisią w Warszawie, y na otworzenie mennicy, pozwolił; ponieważ y u Cesarza J^oMci, y u Xiążęcia Brandeburskiego, nie lepszą monetę nad naszą białą. J^oMciPana Podskarbiego aby rachunków słuchano de contributionibus Regni, etiam z przedłużeniem Convocatiey, dopominał się. Żołnierza Dymowego aby znieść, Quarcianego przymnożyć y po Woiewodztwach podzielić, radził. Retrahet, (prawi) ten podział Woysko od Związku, do którego się już snadź, dla niepłacenia, nachyla. Woiewodztwom zaś lżej będzie płacić destinata summam, y jedno drugiego, mniej albo więcej płacąc nie ukrzywdzi. Ruina Woiewodztwa Lubelskiego przez Pospolite ruszenie causata, aż wprzód jakim contributiey ulżeniem resarcita będzie, declarował się z placu Convocationis nie schodzić. Interes Królowey Jeymci, aby przykładem Królowey Ludowiki był określony, diserte promovebat, chwając pientissimum Królowey Jeymci progressum, iż będąc omnium mobilium po ś. p. Królu J^oMci ex asse Succetrix, rzuciła ie sub hastam na wypłacenie długów ś. p. Króla J^oMci. Quo exemplo życzył, aby Rzpta na wypłacenie ostatka długów solne remanenta pozwolili. Począł dawać potym encomia W^uX^uL^u, iż z nami na chwalebny u całego świata lauream cooperabantur, zachęcając przytym Jchmciów, aby in eadem unione armorum et animorum nieodstępnie constanter zostawali.

Potym J^oMcPan Kasztellan Czerski nic więcej nie przydał, tylko maturandam esse Electionem. Odpowiedział też Panu Woiewodzie Lubelskiemu na circumscriptią Electiey, że ieżeli WMcie z Gwardiami na Electią in oppressionem libertatis nie przyedzicie, Woiewodztwa twa też z Chorągwiemi nie przybędą.

Dane zatym głosy Jchmciom Panom Wileńskiemu, Bełzkiemu, Chełmińskiemu, Kasztellanom, którzy niegotowością się wymówili; a wtym soluta sessio.

19. Januarii. Przybyli ad Senatum J^oMcXdz Biskup Kamieniecki,

y J^oMcPan Woiewoda Witebski. Uczynił na zasiadaniu J^oMcXdz Poznński quaerelam, iż Jchmc dla nieschadzania się na umówiony czas wielką szkodę Rzptey ex mora czynią, y że dzisiejszey uchybieniem godziny causerunt, że J^oMcXdz Biskup Krakowski doczekać się nie mogąc, non dicta sententia z Zamku do Dworu swego powrócił. Urgebant niektórzy, aby nomine publico do Senatu upraszać go. Reclamarunt insi, mieniąc to być contra praxim et iura Maiestatis, które na ten czas ad Rempubicam devoluta. Stetit nakoniec, aby J^oMcPan Marszałek Poselski kogo swego, swym y J^oMci Pana Podskarbiego Marszałkuiącego imieniem, posłał, oznajmując o sessiey, y ad congressum upraszając J^oMci. Dano tymczasem głos J^oMciXdu Biskupowi Kamienieckiemu, który praemissis iako insi praeliminaribus, niżej opisane praecedentibus votis accumulavit punkta: Sędziów Kapturowych sine numero numerus aby na terazniejszey Convocatiey był lege circumscriptus, expostulabat. Interest Królowey Jeymci, przyznając, że ie authorityte pax interna przeszłego coaluit Seymu, rzeko insinuabat. Szeleżne generalne, któreby status utriusque ludzi bez żadnego exemptu stringeret, postanowić na potrzebę Rzptey życzył. Woysku nietylko pieniądze, ale aby y provianty obmyślano, ilekolek w głodnym będzie wojowało kraiu, radził świeżym przykładem, iż w przeszley campaniey większą część piechoty fames debellavit. Dymowego żołnierza sufferre, pieniądze na kwarcianego Panom Hetmanom conferre radził. Na acceleratią iak nayprędszą Electiey, na Commisią w Warszawie, y na insze wspomniane wyżej od Panów Senatorów artykuły, zgadzając się subscripsit.

Delata potym votowania activitas Jchmciom Panom Woiewodzie Witebskiemu, y Kasztellanowi Wileńskiemu; ale tamten recenti accessu, ten iterum niegotowością wymówiwszy się, accelerarunt koley Panu Bełzkiemu.¹⁾ Mało-co y ten pierwszym zdaniem podniesienia tylko żołdu Żołnierzom, (wyliczając ich koszty, trudy, prace), domagał się; czego iż nieprzyjemność ex vultibus słuchających wyrozumiał, iak nayprędszego Electiey przyspiechu życząc, mowę skończył.

Przybył za tym J^oMcXdz Biskup Krakowski, który ledwo-co subsellium osiadł, zarazem dicendi iure od J^oMciPana Marszałka poczęstowany. Zaczął mowę ab exaggeratione victoriey, przykładem od lat 50^{ciu} niesłychanym otrzymaney, dzieląc pochwałę y dzięki między JchmcPanów Hetmanów y całą Kawalerią. Wszedł potym w discurs o Electiey, którą po skończoney przed mięsopusty Convocatiey ży-

¹⁾ Niezabitowski Alex.

czył auspicari die 15 albo 18 Martii. Podatków stanowienia niemożność wywodził, póki z rachunków Skarbowych non constabit, siła do Skarbu wniesiono, siła na retentach zostaie. Na remanenta Solne in exsolutionem onerum ś. p. Króla J^oMci nie pozwalał, aż wprzód remanenta Królowi Kazimierzowi scripto assecurowane, executoribus testamentu wydane będą. Wniósł też, aby Żołnierzom od weyscia do Obozu Ćwierci służebne rachowane były.

Po skończoney Xcia Biskupa Krakowskiego mowie, zaczął votum J^oMcPana Chelmiński. ¹⁾ Ten uczyniwszy facundam dosyć prae-maturi fati Króla J^oMci indolentiam, dziękował Rycerstwu Koronnemu, iż łączy z oczu zarzewionych victoriosus abstersit triumphis. Z Electią iako nayprędzey pośpieszyć radził; na której nie bogatego ab exteris w obietnice, ale z pośrodku siebie wiadomego praw Pana upatrować życzył; dowodząc przykładami, żeśmy zawsze na rżęsiwych szwankowali obietnicach, y że Francuzowie złote mosty budować pod Warszawą obiecowali, a y drewnianych nie postavili. Po J^oMciPana Hetmana, aby do spólney przybył obrady, nomine publico posłać życzył, ze dwóch rati: iedna, że nikt lepiej Rzptey informować nie może in consiliis pacis et belli, iako on, któremu et rationes pacis, et belli eventus, dobrze wiadome; druga, że honor ten zasłużył, znacznym zwycięstwem Rempubliam honoratam u całego świata uczyniwszy. Confoederatją zacząć radził od owey paroemiei: „Neminem laedere, ius suum cuique tribuere“. Napominając Dissidentów in religione, aby pokoy, który mają, [zachowywali], boni consulant, patientiam non exasperent. Na desideria Królowey Ieymci pozwoili. Commissia, (wniósł), aby raczey w Lublinie odprawowała się; rationem dał illati, iż-by na nią wprzód uniwersały rozsyłać trzeba, a tymczasem skończy się Convocatia, która lubo-by się przedłużyła, obawiać-by się potrzeba, aby Panom Żołnierzom podczas Seymu Commissią mającym, nie przypadła fantasia wymodz iakie postulat a Repca.

Pan Kasztellan Warszawski ²⁾ pro basi swego votum Interessa Królowey Jeymci położył; insze punkta usitato verbo „zgadzam się“ odprawił; tknął iednak Ordinatiey Zamoyskiej, mieniąc ją być szkodliwą dobrom Ziemi, y exhaereditationem za sobą pociągającą; ale się oburzył na to Pan Podstoli Lwowski, który gdy poczał Panu Warszawskiemu zadawać, że nie po Senatorsku, mala fide przeciwko

¹⁾ Kretkowski D.?

²⁾ Oborski.

prawu, mówi, ażeby te wzajemne pomiędzy nimi obelgi non valescerent, do iutra sessionem odwołano.

20. Jan., w sobotę. Przybył do Senatu J^oMcXdz Biskup Smoleński. Koley zaś wotowania powróciła do J^oMciPana Woiewody Witebskiego, który się był pridie niegotowością wymówił. Zaczął mowę ab indolentia Pańskiej śmierci, nakierował potym discurs o wojnie Tureckiej, wywodząc wielkość oney przez nas ieszcze nie zwoiowaną, ale raczey rozdrażnioną. Na teyże wojny poparcie życzył nowy iaki podatków rodzaj uchwalić, dawnych zaś dobierać retentów, Kaptur generalny na retentorów uformowawszy. Wymawiał też reces Woyska Litewskiego z okazyey raczey Koronnych Woysk uczyniony, iż korzyścią nieprzyjacielską dzielić się z nimi nie chcąc, aequalitati laboris aequalitatem praemii umknęli. Electią iako nayprędzey pośpieszyć, Commissią w Lublinie raczey złożyć, in loco intermedio, persuadował.

Inszych Jchmciów Panów Senatorów, lubo w Warszawie przytomnych, iż na tey sessiei nie było, devolutus ordo do samego J^oMci Pana Podskarbiego Marszałkuiącego, który mając dosyć materiei do mówienia z Urzędu swego, opuściwszy ceremonialne praeliminaria, zaczął mowę od niedostatku Skarbu Koronnego, a prolixitate zaś długów Rzeczypospolitey; refutując opinionem tych, którzy rozumieli byli, iż podatkami na pszeszłym Seymie uchwalonymi dwie Ćwierci Woysku, a 1ma Maii, ad ultimam Octobris, wypłacone być miały; czego impossibilitatem z tych ratiy wywodził, iż Pogłównie terazniejszy Pogłównego in anno 1662 wydanego Siedmią kroć Stem tysięcy nie donosi, bo go Xięża świeccy, patrząc na regulares, contribuere nie chcieli. Akcizę też po inszych Woiewodztwach, iako w Xięstwie Pruskim, dekretami zniesiono, po inszych wybierać ją zacząwszy zrzucono; indziey też przyczyniając iey albo umnieyszając, magno incommodo aequalitatis wybierano. Niemnieyszą y ztąd Skarbowi Koronnemu uymę inferebat, że Pogłowne Żydowskie omnium consensu na pszeszłym uchwalone Seymie, z Constitutiei, (niewiedzieć quo motu) wymazano. A przecie przy takowym podatków umnieyszeniu przyczyniło się expens Skarbowi, kiedy nad ustawę Koronnego Woyska, supraque praescriptum numerum, tym Rotmistrzom, którzy się wprzód z ludźmi swoimi iawili, płacić ex consilio bellico kazano; Piechocie zaś y Draganiei pozwolonego salarium ad exemplum pomkniono. Dał potym sprawę o kleynotach Koronnych, iż połowa onych in exsolutionem długu Woysku Cudzoziemskiemu winnego cessit, połowa zaś u J^oMci Pana Hetmana in obligatione zostaie, który się za wy-

płacenie zasług im należących scripto assecurował. Wniósł też y to, że Rzeczpospolita szwankowała na opiniey o taxie tych kleynotów, bo kiedy ta suppellex na szacunek iubilierów przyszła, inventa est minus habens. Przypomniął też Potop, u Pana Grata zastawiony, dług J^oMciPana Hetmana y spezy iego, wojenne, dług furmanom, na wykupienie więźniów naznaczoną summę; na co methodum zapłaty obmyślić radził. Assignatie z Skarbu na Szeleżne, którego dispositio samym Woiewodztwom należała, iustificował, iż są ex Senatus consilio wydane; dziękując Panom Poborcom imieniem Rzp^{tey}, którzy tym assignatiom paruerunt; nie mając też y tym za złe, którzy parere nie chcieli. Między inszemi promovendi belli potrzebami naypierwszą być rozumiał Proviant Woysku ad normam Hollenderskiey Bataliey, z którą razem proviant y alimonia na woynach chodzi. Na ten proviant życzył obrócić pieniądze, których iest spes od Oycy Świętego. Temuż Oycu Świętemu, corrigendo errore milczenia do tychczas naszego, życzył podziękować imieniem Rzeczypospolitey za oświadczoną w roku przeszłym szczodroblivość; także Kardynałowi Odeschalco, który zelo motus przeciwko tey Rzeczypospolitey, dwadzieścia tysięcy dobrej monety na wojnę Turecką przysłał. Commissiey trzy punkta in considerationem podał: examen Poborców, distributę Chleba, y Sądy o szkody poczynione. Quo ad primum życzył, aby tu w Warszawie Poborców rachunków słuchano; 2^{dum} punctum już Commissia Lwowska uprzątnęła; Sądy zaś na inszy czas y miejsce odłożyć radził. Remanentów Solnych na wypłacenie długów ś. p. Króla J^oMci nie pozwalał, exemplo Króla Kazimierza, którego od tychże remanentów przeszłego Króla J^oMci Commissia odsądziła. Potiores-by tedy byli do tych remanentów executores testamentu Króla Kazimierza. Drugą dał ratią, że z tych remanentów wypłacać trzeba długi żupne, których się za żywota Króla J^oMci, praeumbrante maiestate Principis, nie upominano, a Żupy też creditem chodziły. Menicę, tylko nie szeleżną, otworzyć radził; ale zniosszy się wprzód cum Principibus, którzy ius cudendae monetae mają; bo oni monetę naszą, lubo tak dobrą, z samey iednak zawsze złey opiniey taniey nieść będą. Z przedłużeniem Electiey allegavit, że nikomu lepiej, iak onemu, którego Urząd podczas Interregnum w naywiększym iest exercitium; prędkiego iednak oney życzył przyspiechu. Królowey Jeymci Interestia exemplo inszych Interregnorum określić; po J^oMciPana Hetmana posłać, zgadzał się.

Po skończonych Senatorskich votach zabrał głos J^oMcXdz Biskup Poznański, upraszając J^oMciP^a Marszałka Poselskiego, aby dwoje

punkta, moram nie znoszące, o posłaniu po J^oMciPana Hetmana, y o Commissiey, kędy się ma odprawować, proponował Equestri Ordini; które punkta życzył per verbum „placet“ concludować. Uczynił dosyć J^oMcPan Marszałek desiderio, y opowiedziawszy, że tenorem Confoederationis ad normam Confoederatiey po Władisławie z-concipował, proposuit Poselskiey Izbie wzwyż mianowane punkta. Stanęło pierwsze ex arbitrio J^oMci Xiędza Biskupa Krakowskiego, aby miasto posłania pisać do J^oMciPana Hetmana tak Koronnego, iako y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, zapraszając Jchmciów ad congressum. Drugie zaś o Commissiey punctum różnemi agitabatur pro et contra ratiis. Wywodzili iedni commoda Warszawskiey Commissiey: iż Rzp^{ta} pod boki mając Commissię, snadno-by się in rationibus perceptorum et retentorum przejrzyć mogła. Od drugich inferebatur, że ten actus w Warszawie prawnego terminu nie ma. Bo Panowie Commissarze Lwowscy annaria lege postanowieni, iako actum hunc obstante fato Króla J^oMci kończyć nie mogli, tak go też prorogare, albo przenosić, zupełney mocy nie mieli. J^oMc zaś Xiąże Primas, lubo tego w swoich uniwersałach dotknął, to iednak in vim propositionis, nie in vim conclusionis uczynił, ani to było instrumentum necessitans Poborców do tego, aż-by to wprzód Seymiki utwierdziły. Insi inferebant odwabienie Żołnierza od czynów wojennych, którego y na same rachunki potrzebna praesentia. Ale tym concertatiom praevaluit vox vetantis Pana Sędziego Rawskiego, ¹⁾ który za każdym prawie głosem czynił obtestationes ni-do-czego nie przystąpić, aż-by wprzód Senatus Consulta czytane były, które podczas Interregnum stanęły. Wsparła go niektórych Panów Małopolskich zgoda, którzy chcąc wiedzieć, co za Legatie do postronnych Panów ex Senatus Consilio stanęły, obiecali tego w poniedziałek upominać się, teraz solvi sessionem prosząc. Na samym wstawaniu ex illatione J^oMciPana Referendarza Koronnego stanęło, aby Senat y Poselska Izba Królową JeyMc rano w poniedziałek z uroczystą przywitała indolentią.

21. Jan., w niedzielę. Ceremonia oddawanego Xiążęciu J^oMci Primasowi Palliuszu, wielką ludzi frequentią do kościoła S^o Jana zgromadziła. Mszą miał J^oMcXdz Biskup Poznański, kazanie J^oMcXiędz Popławski, które pięknymi dosyć na tę uroczystość ustroił allusiami. Po skończonym nabożeństwie wyszli J^oMcXiędz Nominat Płocki z J^oMciXiędzem Święcickim episcopaliter do wielkiego ołtarza, y na postanowionej u ostatniego ołtarza gradusa ławie, ieden po prawey

¹⁾ Nowomiejski Adam.

drugi po lewey ręce J^oM^cXdza Biskupa Poznańskiego usiedli. Bullam pobok rozpostartą trzymano. Wyszli też Kanonicy Warszawscy, ale ci u ołtarza non subsistendo, poszli ku kaplicy Najświętszey Panny, przy drzwiach będącey, zkąd iuż Xiążę J^oM^c Primas, od JchMciów Xięży Biskupów Kamienieckiego y Smoleńskiego episcopaliter prowadzony, wychodził. Szedł tak, wielką Xięży, Posłów, y niektórych Senatorów otoczony assistentią, ku wielkiemu ołtarzowi, gdzie u ostatniego stanąwszy stopnia, podaną sobie bullam pocałował, y capite inclinato czytał. Wziął potym pontificał, na którym sacra odprawiwszy, postąpił ku samemu ołtarzowi, gdzie przyklęknąwszy, ręką J^oM^c Xiędza Poznańskiego włożony, odebrał Palliusz. Podano mu zatym krzyż Arcybiskupi, a subsequenter Laskę, którą Panu Lesieckiemu, dawnemu słudze, conferował. Zabrzmiało potym „Te Deum laudamus“, po którego wyśpiewaniu laetabundus populus odebrawszy benedictiā z Arcypasterskiej ręki, rozszedł się, wielkie czyniąc omina.

22. Jan., w poniedziałek. Przybyli ad Senatum J^oM^cXiędz Podkanclerzy Koronny, Xiążę J^oM^cPan Woiewoda Wołyński, Xiążę J^oM^cPan Podkanclerzy W^oX^aL^o, Pan Kasztellan Rogoziński. Ozdrowieli też J^oM^cXiędz Nominat Kuiawski, y J^oM^cPan Kanclerz W^oX^aL^o. Na zasiadaniu pytany był ore J^oMciPana Marszałka Poselskiego Pan Sędzia Rawski, an persisteret przy onegdayszey illatiey legendorum Senatus Consultorum; który gdy się immobilem w propositum swoim declarował, wziął głos J^oM^cPan Kanclerz Litewski, dając verbotenus rationes Senatus Consiliorum. Ale reclamante eodem, że pisaney, a nie słowney chce o nich wiadomości, zabrał głos J^oM^cXiędz Biskup Płocki, który krótką dawszy Panu Sędziemu Rawskiemu replikę, iż materiā non huius loci neque temporis obradę pospolitą zagaił, nakierował mowę żalując dwóch Panów w lat kilka iednego po drugim postradanych, z których ieden z młodości pracując, na starość fastidiri coepit, drugi otio applicatus wiek swoy praemature skończył. Cieszył potym żal ten otrzymaną victoriā, za którą Panom Hetmanom, a specificie Xiążęciu Podkanclerzemu Litewskiemu, praesenti, dziękował. Posłów Tureckiego y Tatarskiego iako exploratores radził [?uważać? odprawić?]. Electiey iako nayprędszey życzył; tylko nie po kozacku, ani tumultuarie, iako przeszley, która się pod arkabuzami y pistoletami odprawowała. Na schyłku mowy Xiędza Biskupa Płockiego przyszedł Xiążę J^oM^c Primas, który expositulatus od Pana Marszałka Poselskiego, aby powagą swoją Pana Sędziego Rawskiego importantią uspokoił, począł obszerniey sprawę dawać de Senatus Consiliis,

iż na nich nic więcej tractatum nie było, tylko o materiach w uniwersale swoim* wyrażonych, a o legatiach do postronnych Panów, oznaymić im chcąc de fato Króla J^oMci, utwierdzać w dobrej przyiaźni, y o pieniężne subsidia requiruiąc. Quo nomine do iednych posłany Pan Podkomorzy Warszawski,¹⁾ do drugich listy napisane. Acquietowany słowną relatią Xiążęcia J^oMci Primasa Pan Sędzia Rawski, założył inszą quaestionem o Residentach Cudzoziemskich, aby ich ode Dworu rugowano. Ledwo nie per verbum „placet“ concludowana ta illatia, gdyby był Xiążę J^oM^cPrimas consensum nachylających się nie rozerwał, upominając się wczorayszey namowy o przywitaniu Królowey Jeymci. Ruszyła się ad nomen cała Izba; od Senatu Xiążę J^oM^cXiędz sam Primas, ab Equestri ordine Pan Marszałek Poselski, czynili indolentiam Królowey JeyMci.

Po tey odprawioney ceremoniey powrócili do wczorayszey propositiey, chcąc o Commissiey cale concludere. Wznowione były onegdaysze w tey materiey concertationes, różni in diversa studia trahebantur; skoro iednak strona w Lublinie Commissii życzących, z Sądami oraz Woyskowymi, przemagać poczęła, zabrał głos Xiążę J^oM^c Primas, y pro concluso prawie, (bo się nikt contra nie odezwał), J^oMci Panu Marszałkowi Poselskiemu podał, aby Commissia z Sądami w Lublinie na Zołnierzów, tak o szkody poczynione, iako y na tych, którzy Obozowey Campaniey omieszkali, odprawowała się; czas iey: pierwszy poniedziałek po popielcu naznaczając. Czytał zaraz w ten sens z-concipowany projekt J^oM^cPan Marszałek Poselski, y żaden mu nie przeczył. O tytuł tylko J^oM^cPan Referendarz¹⁾ wniosł, aby się ta Commissia raczey pod tytułem Trybunału Skarbowego odprawowała, mając pro exoso nomine Commissiā, która y teraz więcej sobie nad prawo pozwoiliwszy, nietylko Starostwo iego Warszawskie, ale y Oekonomie, Królów Polskich patrimonium, hyberną aggrawowała. Wniósł też J^oM^cPan Krzycki, iako Marszałek Trybunalski, aby w tey Constitutiey dołożono clausulam, „salva libertate citandi Zołnierzów o szkody na Trybunał Koronny“. Tak na tytuł, iako y na illatią J^oMciPana Podkomorzego Kaliskiego wszytka subscripsit Izba.

Uprosił potym głos Pan Kierdey z Xięstwa Litewskiego, y począł mówić o circumscripctiey potestatis Panów Hetmanów, przypominając Korsuńską, kędy ich a iure Electionis odstrychniono było; ale się na to nikt nie odezwał. O Residentach tylko sine conclusionem

¹⁾ Opacki Albr. 1673.

¹⁾ Krasiński Jan B.

podisputowawszy, gdy ad solutionem sessiey wszyscy nachylać się poczęli, wniósł Xiążę J^oMcPrimas, aby posłać imieniem Rzeczypospolitey do J^oMci Xiędza Nuntiusza, dziękując mu za podjęte około tego Królestwa prace, upraszając oraz, aby w Rzymie *authoritate sua* wymógł, ut *stringantur* nietylko Xięża świeccy, ale y *regulares*, do Pogłównego, na Seymie przeszłym uchwalonego. Wysłani tedy ex Senatu J^oMcXiędz Biskup Smoleński, Pan Kasztellan Chełmiński, y po trzech Posłów ex gentibus.

23. Jan., we wtorek. Accessit do Senatu J^oMcPan Marszałek W^oX^oL^o. Miasto propositiey począł się upominać J^oMcPan Marszałek Rycerski czytania *Senatus Consultorum*, czyniąc dosyć obligowi swemu, na dziś J^oMciPanu Sędziemu Rawskiemu danemu. Semotis na tę illatią arbitris, czytano zatym *Senatus Consulta*, począwszy od tych, które ieszcze stante *vita Principis* stanęły, namniey przez godzin dwie. Ostatka doczytać niektórych pruritus nie pozwolił, którzy wytrwać do skutecznego przeczytania nie mogąc, wyiechali na plac z wczorayszą o Residentach quaestią. Nie mogła inaczey *acquietari* ta ur-sio, aż J^oMcPan Marszałek wziął na się provinciam *expostulare* z Dworem o *ablegatiey* onych. Po uspokoioney o Residentach materiey, wszczęła się druga ex illatione Posłów Wielkopolskich dopominających się, aby ci, którzy przeszley obozowey omieszkali *Campaniey*, nietylko od zasług odstrychnieni byli, ale aby niektórzy z nich Posłuiący, *activitate vocis* na Seymie terazniejszym *careant*. Odezwał się na to Pan Zaklika, *iustificuiac absentiam* onych; iż *gratior* była Panu Hetmanowi, niż drugich *praesentia* [zruinowanych]; ¹⁾ bo gdyby świeże w *supplemente* nie przyszły Regimenty, nie było-by czym tamtych osadzić *fortec*. Ale mu odpowiedziano: „Non sunt *facienda mala*, ut *eveniant bona*“. Nic iednak w tey materiey non *conclusum*, bo J^oMcPan Marszałek Rycerski przerwał *controversiam*, zacząwszy czytać *aringam Confoederationis*, w której *nexum* oboyga narodów określwszy, wszystkie *exorbitantias* na Seym *Electionis* odesłał. Dissidentom *pacem cavit*; *salvē* im zachowawszy upomnienia się, (iesli-by czego potrzebowali), na przyszley *Electiey*; ale na tę *salvē* zaszła od J^oMci Xiędza Podkanclerzego *contradictio*, który odezwał się *refutando*, iż dissidentes niczego więcej potrzebować nie mogą nad to, co im prawa pozwoliły; życzył tedy *eliminare* tę *salvē*, aby sobie przez nie dissidentes na przyszley *Electiey* iakiego *ius petendi* nie

¹⁾ Rkp. ma: »zmianowanych«.

urościli. Uprosił był sobie po J^oMci Xiędzu Podkanclerzym głos Pan Przepędowski, *dissidens de religione*; ale iż naznaczona na sessiey wybiła godzina, słuchać go nie chcąc, rozchodzić się wszyscy poczęli; na co y on niewysłuchany z wielką wyszedł *indignatią*.

24. Jan., we środę. Przybył ad Senatum J^oMcPan Woiewoda Łęczycki. Na zasiadaniu J^oMcPan Marszałek Rycerski opowiedział, iż wczorayszą *clausulam in rem dissidentów* za *admonitią* J^oMci Xiędza Podkanclerzego wymazał. Na co Pan Przepędowski odezwał się *concessive*, *contentuiac* się dawnych *praw dissidentium confirmatią*. Odezwali się też Xięstwa Mazowieckiego Posłowie, stawiając circa *specialitatem Exceptów* swoich, aby żaden *dissidens* w Mazowszu nie śmiał *commorari*. Na co im pozwolono *salva praerogativa* Posłów *postronnych*.

Po uspokoioney *religionis* materiey zabrał głos Pan Sędzia Liwski, ¹⁾ wszystkie wczoraysze *recapitulando illatie*. Dopominał się naprzód, aby *Senatus Consulta* czytane do końca były; przypominał *hibernę*, którą *ultra libertatem* Starostwa niektóre *aggrawowane*; tknął y *Ordinatiey Zamoyskiey*, aby *tabulis ultimae voluntatis* Króla J^oMci dosyć się stało; tych zaś, na których o niewczesne do obozu przyiachanie dnia wczorayszego *invehebat* Izba, życzył do *Commissarskich* raczey odesłać Sądów, nie poczyniając na nich *iudicium a poena et rigore executionis*. Nakoniec wprowadził *invectiwę* na *proiect* iakiś pod tytułem *Reflexio*, cum *promotione* Xiążęcia Lotaryńskiego wydrukowany, udając, iż nietylko *postronnym* Panom uwłacza *Concurrentom*, ale y Królowey Jeymci Ludowiki pobożne *allatrat* cienie; życzył go tedy ad *infamem damnare vulcanum*.

Wspomniana była y o *ablegatiey* Residentów *quaestio*; ale hac *varietate* różnych *materii concurrente* uprosił sobie głos J^oMcXiędz Biskup Poznański, y począł *utyskować*, iż za *wniesieniem* gęstych y różnych *propositii*, iedney nawet *słusznie concludere* nie mogą. Upraszał tedy, aby *singulatim* do każdego się *propositii* *przymawiano*. Więc iż na niedoczytanych dnia wczorayszego *Senatus Consiliach* Izba stanęła, ponieważ się ich niektórzy domagaia, skończyć ie *persuadował*. *Itum est* chętnie in hanc *sententiam*. Semotis tedy arbitris czytano *Instructie* Panu Podkomorzemu Warszawskiemu do Franciey, Angliey, y *Hollandiey* dane. Do przeczytanych *przymówił* się Pan Sokolnicki, Poseł Wielkopolski, iż Senat niepotrzebnie sprawował się Królowi Francuskiemu z *exclusiey Condeusza* ab *ambitu Regni*, bo

¹⁾ Cieciszewski Tom.

to jest przeciwko powadze narodu iustificare legem. E contra zaś na przeszłej Electiey stanęła exclusa, którą teraz Rzpta omawiać y usprawiedliwiać musi.

Tak uprzątnąwszy Senatus Consulta, czytał Pan Marszałek Poselski wciąż z-concipowaną (ad methodum inszych) Confoederatią. Czytał nexum Korony z Wielkim Xięstwem Litewskim o nieobieraniu Pana alterutro dissentiente. Czytał y obiecane Pruskim provinciom prawo, (którego się ieszcze przy obieraniu Marszałka domagali), aby na-potym, exemplo przeszłego Seymu, nic na nich bez nich stanowionego nie było.

Więc iż onegdayszy o Skarbowym Trybunale concept ieszcze od niektórych dubia mających impetebatur, musiał go powtórzyć Pan Marszałek Rycerski, y każdego scrupulo dosyć uczynić.

Tak tedy firmata o Skarbowym Trybunale Constitutione, dopiero wyszły na plac wyżey założone od Pana Sędziego Liwskiego illatie; a naybarzieszy fervebat o tych, którzy wojenney okaziey omieszkali, quaestio: ieżeli im na tym Seymie odiać activitatem albo nie; ex collisione iednak obronnych y nalegających ratii nic o tym nie concludowano.

Pari passu chodziła o distribucie terazniejszey hiberny quaerela, którą PP. Starostowie o aggrawowanie swoich Starostw serio popierali. Accessit y J^oM^cXiądz Biskup Krakowski, skarżąc się o przesładowanie tąż hiberną dóbr duchownych w dioeciesiey Krakowskiey; prosił oraz sądu na Commissarzów anni 1671, którzy pierwsi prawie tą hiberną dobra duchowne uciążywszy, exemplum aggravandi drugim zostawili. Nie napisano iednak około tego żadnego artykułu; medium tylko quaerulantibus od niektórych podane, aby dobra tak ciężarne puścili, za które kto inszy uiąwszy, pewnie będzie y hibernę płacił.

Wznowiona była y o Residentach materia, aby ich ode Dworu rozprawiono; J^oM^c iednak Xiądz Biskup Poznański nie radził odprawować Cesarskiego Residenta, azby wprzód Deputaci z Senatu y Poselskiey Izby upomnieli się u niego diploma Cesarzowi J^oMci, de non eligendo tylko de domo Austriaca Principe, w wielkiey Rzptej danego potrzebie; zamilkła potym ta materia. O proiekcie pod tytułem 'Reflexio' wydrukowanym, stanęło: otrąbić, aby exemplarzów iego żaden in posterum drukarz wydawać y przedawać nie śmiał, ani żadnych in posterum paskwilów externis Principibus uwłaczających nie drukował.

Illatum nakoniec od Posłów Woiewodztwa Ruskiego, aby na początku zaraz Electiey Oratorowie Concurrentium audientią mieli, za którą Rzpta dobrze-by się przez cały czas Electionis in qualitatibus Candidatorum przeglądać mogła. Do exorbitantii zaś aby z Senatu y z Poselskiey Izby Deputatów ordinowano, którzy-by dwiema niedzielami przed Electią ziachawszy, wszystkie exorbitantie in massam redigerent, ultimariam około nich decisionem przy Rzptej zostawisz. Utraque illatio plausibiliter wniesiona, ale tempore excludente do iutra odłożona.

25. Jan., we czwartek. Auxerunt Senatum Jchm^cPP. Woiewodowie Mazowiecki, Brzeski; y Pan Smogulecki Kasztellan Gdański. Chciał Pan Marszałek Rycerski zwyczajnym trybem w dalszym czytaniu Confoederatiey progredi, ale PP. Pruscy założyli vetandi voces, broniąc activitatem czytania, póki by Pan Kasztellan Gdański, który swego indigenatu według praw ich nie wywiodł, fidelitatem Provinciae na Pruskim Generale nie poprzysiągł, swego nie ustąpił subsellium. Miał swoje obrony y obrońców, potissimum J^oMci Pana Woiewodę Lubelskiego; y Pan Gdański wymawiał się y sam, że mu aegritudo wywieść indigenatum, y fidelitatem poprzysiądz na Generale, niepozwoiliła, wywodził się y listem do Generała eo nomine pisany, ale się tym contradictia Panów Pruskich nie ukoila. Włożył się tedy Senat y Poselska Izba gęstymi do nich instantiami, na które dopuścili-ć quidem pro nunc czytać Confoederatiey, ale salva libertate arcendi Pana Gdańskiego a subsellio, innego y każdego czasu, póki indigenatu nie wywiedzie. Czytał tedy Pan Marszałek Poselski dalszy text Confoederatiey, powtarzając wczorayszy punkt o warowaniu praw dissidentom, y salvę in causa religionis Xięstwu Mazowieckiemu ad mentem exceptów ich warowaną. Do tey salwy przy-mówił się Pan Starosta Wyszogrodzki, urgendo, aby w Xięstwie Mazowieckim prawo religionis Starostowie mieysc exequowali. Wniósł też, aby publicos blasphematores nie okrywało prawo dissidentium, które bluźniercy trahunt in deterius. Dał exemplum świeże we Gdańsku Straucha ministra, którego kiedy Gdański Magistrat chciał za blasphemie in Deiparam karać, tak factione sua pospółstwo wzruszył, że w iedney godzinie kilkanaście tysięcy plebis armatae stanęło; Praesidenta Gdańskiego tak długo in obsidione trzymano, aż pomieniony Strauch przez publicznego Secretarza na ambonę wprowadzony, kazać, y populum a seditione cohortari począł. Urgebat tedy, aby tego ministra pro infami per constitutionem declarowano, y każdemu z niego libera sanguinis executio była. Odezwali się na to Pa-

nowie Pruscy nie tak excusando Straucha, iako raczey życząc podczas Interregnum przez takowe sancitum nie podniecać plebem, która mediis desperatis zawsze causam religionis tueri zwykła; raczey tedy takową acrimonią odłożyć radzili do przyszłego Pana, którego maiestas więcej będzie mogła u Gdańszczan, niżeli lex scripta. Cóż Panowie Pruscy wnieśli querelam na PP^w Duchownych, iż prawa na Arianów y Apostatów uknowanego plus ultra zażywaiąc, Ślachtę nequaquam fidei Arianæ, do rejestru Arianismi pociągają. Ukazali exemplum na Panu Staroście Sztumskim, ¹⁾ którego Xdz [Żurowski] ²⁾. Canonik Chełmiński, extra forum et competens rejestrum pociągawszy, ciężki na nim ugonił dekret; tego tedy dekretu prosili lege publica sisti executionem. Opponowało się na to ich postulatam niemało Posłów przy powadze dekretów Trybunalskich; ale naybarzies J^oMć Xiądz Biskup Poznański, który zelando przy dekretach pomienionych powiedział, iż barzies wierzą zasiadającym w Trybunale Koronnym deputatom, niż błędliwej wszystkich Lutrów y Kalwinów wierze.

Popierano y codziennę o Residentach materię, ale ią compescuit mową swoją Pan Woiewoda Witebski, wniosszy, iż tu będzie Moskiewski Resident, którego, kiedy nasz Pan Świdorski w Stolicy magno commodo zostaie, nie życzył ablegare. Inszych zaś Residentów rugować, Moskiewskiego zachowawszy, periculum inaequalitatis proponebat; nikt więcej dnia tego o tym nie mówił.

Ku schyłkowi solvendae sessionis instabat Pan Woiewoda Lubelski, dwa razy mowę swoją powtórzywszy, aby Pan Podskarbi Koronny iutro zaraz rachunek z akcizy, pogłównego, y cła generalnego in facie Rzptej uczynił, iżby się Rzpta informować mogła, siła ieszcze na retentach zostaie, y iak wielkie uchwalić podatki. Wzbrańał się iednak Pan Podskarbi tego rachunku, allegando, że go uczynić przed Commisią nie może.

26. Jan. Przybył do Senatu Pan Kasztellan Lwowski; siedział y Pan Gdański bez żadney od Panów Pruskich impetitey.

In vim propositionis założone od Pana Marszałka Poselskiego dwie quaestie: iedna, ieżeli dziś ma Pan Breza relationem Szwedzkiej legatitey czynić; druga kiedy Posłowie Woyskowi publicam mieć będą audientiam. Na pierwszą omnium consensibus itum est. Uprzątnawszy tedy arbitros słuchano relatiey onego, której ta maxima, iż nam Szwedzi 3000 pewney infanteriey w posiłkach dać obiecali. Przysięgł potym super fidelitatem swojej functiey, za którą od Se-

¹⁾ Guldensztern Wład. ²⁾ Imię wymienione poniżej na str. 20.

natu przez Xiędz Biskupa Krakowskiego, od Izby Poselskiej przez Pana Marszałka, uroczyste odebrał podziękowanie.

Druga quaestia zezwoleniem wszystkich decisa, aby Panom Posłom Woyskowym iutrzeyszy poranek na audientią cedat.

27. Jan., w sobotę. Accesserunt do Senatu Pan Woiewoda Rąwski, Panowie Kasztellani Dobrzyński, Żarnowski. Obtemperatum wczorayszey decisiey słuchać Panów Posłów Woyskowych. Posłano tedy po nich; adfuerunt; miał mowę imieniem Woyska Pan Chorąży Poznański, dosyć facunde. Czytane potym punkta Laudi Militaris przez Pana Podkomorzycę Sandomirskiego, których takowa series: Aby Electia iak nayprędzey przyspieszona być mogła; aby się ad instar przeszley nie odprawowała, którą prochem okurzono, zekrwawiono, wolność zdeptano, sublato fundamento vetandi et sentiendi. Skończyli zaleca[jąc] tych, którzy w przeszley Campaniey sanguinem profuderunt. Dziękował im Senatus nomine Xiądz Biskup Krakowski, od Izby Pan Marszałek Poselski. Naznaczona potym na osobliwą z nimi sesią deputatia.

Po odprawie tych Posłów wziął impet z wniesionej za sobą Woyskowej instantiey Pan Podstoli Lwowski, y począł Izbę fatigare prośbami, aby tandem chciała Rzpta misereri super miserias eius, przysądziła mu, relevatam iuż a Principis potentia, własną iego substantiam. Podał zatym z-concipowany projekt do rąk Pana Marszałka Poselskiego, którego sens był: Iż Rzpta potwierdza prawo Ordinationis Zamoscianae, Commissarzów do odebrania dóbr Ordinatiey podległych in personam Pana Podstolego Lwowskiego naznacza. Koronowany omnium consensu ten projekt; w samej tylko Ordinatiey iż niektórzy movebant scrupulos, wysadzono przeto deputatów z Posłów y Senatu, do moderowania punktów pomienionej Ordinatiey in rem Reipublicae.

Po uspokoionej taliter Ordinatiey uczynił wzmiankę Pan Podstarości Krakowski o scripcie Cesarzowi de non eligendo tylko de domo Austriaca Principe danym. Magno motu, et rationum certamine agitowała się ta materia. Już się wszystkich nachyliło było zdanie, aby expostulare z Residentem Cesarzkim o oddanie onego; sam tylko Pan Kasztellan Lwowski resistit, powiedaiąc: że diploma tego ieżeli się skrzętnie dopominać będziemy, samym ie dopominaniem authorisabimus, które iako non ab integra Repubca dane, tak samo przez się longo silentio nikczemne; raczey tedy sub titulo nullitatis milczeniem ie ominać radził, a niżeli na ową zarabiać paroemią:

,multi fallere docuerunt, dum falli timent'. Nikt więcęcy o tym scrip-
cie nie mówił.

Wnieśli też Posłowie W^oX^aL^o, iż mają wyraźne o nieobieraniu
Piasta y Francuza artykuły, których popierając, prosili onych per Con-
foederationem pro exclusis declarari. Odpowiedział im Pan Podko-
morzy Kaliski, że na exclusią Piasta propter infamiam narodu nie
pozwoli; Francuzowi zaś, któremu Rzpta niedawno przeszły Elec-
tiey vitium excusowała, nie radził narazić się, ob spem przyszłych
od niego posiłków. Przerwał dalszą okolo tego mowę Pan Marszał-
ek Poselski, który wniośszy: że Confoederatia nie iest plac obiera-
nia Pana, ale spoienie animuszów na obranie onego, revocavit ich do
zwyczajnego, z-concipowaney (ad mentem dawniejszych), od siebie
Confoederatiey czytania. Czytał tedy, aby apostatowie, blasphemato-
res, pod prawo dissidentium nie podszywali się. Soluta zatym sessio.
[28. stycznia była niedziela].

29. ¹⁾ Jan., w poniedziałek. Pomknął się Pan Marszałek Poselski
z dalszey czytaniem Confoederatiey. Czytał tedy punkt de securitate
Kapturów, y o przysiędze Sędziów Kapturowych. Dalsze czytanie za-
tamowała relatia deputatów do Zamoyskiej Ordinatiey, którzy opo-
wiedzieli, iż ta ordinatia nic w sobie nie ma przeciwnego iuribus Rei-
pcae. Okrzykniono tedy, aby on projekt, od Pana Podstolego Lwow-
skiego podany, był pro ratificato. Sam tylko J^oM^cPan Pisarz Nurski
restitit, dając znać, że w tey sprawie interveniente dóbr impugnatione
od Pana Starosty Dolińskiego, obawiać się lanienam, y że ta Ordina-
tia Rzptey non fructificat. Tą contradictią wzruszył J^oM^cPan Pi-
sarz Pana Podstolego, że instantanee deklarował się 200 ludzi cho-
wać obsequio Reipcae. Cessavit zatym zatamowana ludzi wielkich
instantiami J^oM^ciPana Pisarza contradictio.

Po concludowaney taliter Ordinatiey, recruidit Panów Pruskich
instantia za P^m Starostą Sztumskim, którzy omnino nalegali, aby był
a decreto Tribunalitio od Xdza Żurowskiego obtento, przez Consti-
tutią relevatus. Broniły wszystkie prawie Woiewodztwa powagi dekre-
tów Trybunalskich, usprawiedliwiał y Pan Podkomorzy Kaliski, (iako
Marszałek Trybunalski y sędzia tey sprawy), dekret swoy; nie prze-
konał iednak zaciętych przy tey materiey Panów Pruskich. Trwała pra-
wie cały czas disceptatia, aż kiedy J^oM^cXiądz Podkanclerzy Koronny
deklarował, że nic na Rzeczypospolitey nie wymuszają z uszczerbkiem
powagi dekretów Trybunalskich, do osoby zaś iezeli iaką mają urażę,

¹⁾ Rkp. ma myłkę: »28°«.

sądzić onego swoje oświadczył gotowość; za tą declaratią uciszone
Panów Pruskich desiderium.

Ostatek sessiey wzięła o prolongatiey Convocatiey rozmowa;
przedłużyć ją do soboty wszyscy zgodzili się.

30. ¹⁾ Jan., we wtorek. Przyšli do Senatu Jchm^cPanowie Woie-
woda Witebski, Hetman W^oX^aL^o, Xiądz Biskup Wileński. Stanęło
ex propositione Pana Marszałka Poselskiego nemine contradicente,
aby ci, którzy przeszły omieszkali Campaniey, dwie ćwierci de suo
służyli; cognitio zaś omieszkania tego na Trybunale Skarbowym być
ma. Ex occasione prawa tego uprosił sobie głos Pan Przepędowski,
Poseł Inflantski, y począł exaggerare Panów Woiewodów Chełmiń-
skiego, Malborskiego, iż pobrawszy z Provinciey Pruskiey po złotych 60
na pieszego dobrej monety, z temiż ludźmi przez rok niemal wioski
plądrowawszy, omieszkali z Regimentami swymi przeszły Campa-
niey; prosił tedy osobliwą na nich decerni poenarum extendentiam.
Ale odezwał się Pan Kanclerz W^oX^aL^o, broniąc P^a Woiewody Cheł-
mińskiego, iż in absentem invidiose invehit; wsparł go y Pan Kasz-
tellan Chełmiński, udając iż docebit attestatią Hetmańską, że był in
obsequio Reipcae. Silentio tedy tę illatią potrząsnąwszy, inszą wnie-
śli Panowie Podlascy quaerelam, skarząc się na Litewskie Woyska,
które powracając z Campaniey, dotychczas w Podlaskim Woiewodzt-
wie spoczywa. Dał declarationem Pan Hetman Woiewoda Wileński,
iż gotów każdego excessivum etiam tu w Warszawie sądzić, byle był
zapozywany. Ten też modeste o naszey z Turków victoriey disseruit,
gloriam oney prudentiae Pana Hetmana Kor^o przyznając.

Ostatek sessiey dzisiejszey zabrała Ordinatia Ostrogska, której
promotores domagali się, aby ius advitalitium Xiężney Podkanclerzy-
ney Litewskiej Constitutione stwierdzone było. Opposuerunt się temu
Posłowie Woiewodztw Sandomierskiego, Ruskiego, Płockiego, alle-
gando, że iuż Xiężna Jeymść wyrok prawa tego w Trybunale uczy-
niła, któremu lubo-by non renuntiasset, nie mogło-by iednak cum po-
teriori iure Ordinationis być compatibile, bo są utraque iura possesso-
ria. Dał sprawę o tey abrenuntiatiey sam Xiąże Podkanclerzy Litew-
ski, iż iako conditionate dla płacenia długów ex consilio maiorum do-
mus stanęła, tak iest per contractum rescissa, o czym punkt contractus
specifice czytał. Non persuasit iednak contradicentibus, którzy, gdy
Xiąże, Laskę trzymając, dla tey sprawy długo w noc sessiā przedłu-
żył, ultro się porwali, y sessiā całą za sobą pociągnęli.

¹⁾ Rkp. mylnie: »29°«.

31.¹⁾ Jan., we środę. Aduit Pan Woiewoda Chełmiński. Pan Marszałek Poselski nie uchybiając zwyczajowi swego, czytał daley Confoederatją o Quarcie, aby retentores oney, także dawnych extraordinarynych podatków, w Trybunale Skarbowym, albo na Generalnym Kapturze, sprawowali się. Do tych extraordinarynych podatków przymówili się Panowie Podlascy, aby przy wypłacaniu onych dwie włoce w łan Woiewodztwu Podlaskiemu rachowane były. Lecz iż około tego nie mieli, tylko annuaria legem, dissensu Reipbcae odstąpić od tej illathey musieli, wolne oney popieranie przy uchwale podatków sobie zachowawszy. Daley potym Confoederatją czytając, Pan Marszałek, devenit ad quaestionem o czasie Electiey. Zgadzał się wszyscy Panowie Koronni, aby ultimis diebus [Martii]²⁾ albo 1^{mis} Aprilis, Electia odprawowała się; ale Panowie Litewscy declarowali się, iż dla odległości niektórych Woiewodztw na przedszy czas Electionis tylko we dwanaście niedziel po Convocathey pozwolić nie mogą. Inter disceptandum o czasie Electiey przysłał Xiążę J^oM^c Primas listy od Pana Hetmana, do Pana Marszałka Poselskiego. Czytał ie Pan Marszałek publice; textus ich był: dając znać, iż Sołtan Gałga ze 40.000 Ordy, Husseim Czerkies Basza ze 20.000 Turków, do Wołoch wešli; Woyska nasze, po zniesionym podieździe swoim aż pod Śniatyn wyparli. Tak tedy częścią tych nowin metu, częścią Panów Koronnych instantiami, perciti Panowie Litewscy, z wielkim targiem ledwo pozwolili na czas Electiey pro die 14 Aprilis. Ciż Panowie Litewscy, (potissimum J^oM^cPan Kanclerz W^oX^aL^o, [y] Pan Woiewoda Witebski), pytali się Panów Koronnych, iezeli z Chorągwiemi na miesce Electionis przybędą; aby y oni toż uczynili; skarżąc się, że na przeszłej Electiey per pluralitatem oppressa vox W^oX^aL^o. Intimabant y to Panom Koronnym, aby Koronnego Woyska na oku mieli ausum, które się in ius Electionis wdziera; dla tych tedy przyczyn prosili circumscribi Electionis securitatem; ale interveniente sessiey solutione nic około tego nie stanęło.

1ma Februarii, we czwartek. Na zasiadaniu wniósł Pan Marszałek Poselski, iż Posłowie Woyska Koronnego mając opisane niektóre listem Pana Hetmana ad proponendum Rzpthey punkta, proszą, aby im dana była audientia. Zgodnie, aby ią in instanti zaraz mieli, pozwolono, y zarazem po nich posłano. Interea Xiążę Podkanclerzy Litewski wyiachał z Ordinatją Ostrogską na plac, żądając iuż nie confirmationem dożywocia Małzonki swojej, ale reiectionem tej sprawy

¹⁾ Rkp. ma mylnie: „30°“.

²⁾ Rkp. ma „Maij“ oczywiście mylnie.

sądzenia do Seymu Coronationis, nikomu non derogando; y tego iednak wymodz (obstante contradictione Woiewodztwa Ruskiego Posłów) nie mógł. Podał był y projekt eo nomine do rąk Pana Marszałka Poselskiego, ale iż go wyżej pomienieni Posłowie czytać nie pozwalali, a Posłowie Woyskowi iuż pospieszali, oddał go P. Marszałek contradicentibus do dalszey uwagi, aby uważyli, iż simplex reiectio nihil [decisivi]¹⁾ w tej sprawie za sobą prowadzi.

Przyszli zatym Panowie Woyskowi, którzy należytą od Wodza swego Rzpthey oddawszy veneratją, niżej wyrażone przełożyli punkta:

- 1) Opowiedziawszy iż Woysko nasze wyparte z Wołoch, w głodnym zostaie kraiu, żądali a Repbca obmyślenia, aby go fames nie woiowała.
- 2) Jak nayprędzey ex mente J^oM^cPana Hetmana życzyli Electiey, abyśmy na wiosnę nietylko Woyska, ale y fortunam Principis in aciem wyprowadzili.
- 3) Opowiedzieli nieostygłą Pana Hetmana ku usłudze Rzpthey ochotę, który lubo wie dobrze o znużonych Koronnych Woyskach, audet²⁾ iednak pro Repbca wydał ordinansy, aby się ku niemu zbliżały Chorągwie, y chce dać prędkie Nieprzyiacielowi odpór.
- 4) Prosili, aby iak nayprędzszą mogli mieć odprawę.

Odpowiedział im od Senatu Xiądz Biskup Krakowski, ab Equestri Ordine Pan Marszałek Poselski: iż przełożone od nich punkta magna egent deliberatione; biorą ie tedy do spólnego z Panami Litewskimi, (którzy prywatną mają na ten czas sessją), porozumienia.

Słuchano potym relatiey naznaczonych do sessiey z tymi Panami Woyskowymi deputatów; na którey Panowie Woyskowi domagali się, aby in loco victoriae był wybudowany S^o Marcina kościół, na co życzyli pogłównie od samey tylko Ślachty pochwalić*; aby wysłano specjalnego Ablegata do Cara Moskiewskiego, który-by się upomniął, przyobiecanego pactis, fortece Białocerkiewskiej uproviamentowania; item, aby Rzptha długi Woysku winne in consideratione miała, y na przyszłe Ćwierci płacę obmyśliła.

Po wysłuchaney tej relatiey uprosił sobie głos J^oM^cPan Kasztelan Lwowski, życząc, aby pieniądze od Oyca S^o, 170.000 dobrej monety, przy Xiędzu Nuntiuszu będące, na podsycenie Woyska ordynowane były. Tenżeż zagrzewał mową swoją Panów Litewskich, aby

¹⁾ Rkp. „decesuri“.

²⁾ [audendo]?

w takowym razie Rzpety Zolnierzem swym znużone Koronne Woyska posiłkować nie odmówili. Zabrał po nim głos J^oMcXiadz Podkanclerzy Koronny, informując Rzpę, iż Xiadz Nuntiusz te pieniądze, które ma, na proviant Woysku y na Artilerią chce obrócić. Wniósł też ad relevandam famem w tamtych krajach medium, aby akcizę we Lwowie zniesiono, dla której Zadnieprscy formani zbóż do Lwowa nie prowadzą. Excurrit potym w discurs o posiłkach Moskiewskich, przestrzegając, iż się ich Rzpę strzedz raczy, nie napierać ma. Probował tego listem iednego Senatora Moskiewskiego do niego w ten czas pisany: Iż Car wydał Kazni do Hotomanów* na zniesienie Doroszeńka, Tureckiego poddanego, y na odebranie Zamków iego; zkąd constat, iż Moskwa barziej dla Ukrainy, niż dla nas posiłki gotuje. Nakoniec radził, aby do odprawienia Tureckiego Posła, et ad tractanda quaeque secretiora, (których fides tutior in paucitate), deputaci z Senatu y Poselskiej Izby naznaczeni byli. Obtemperatum temu zdaniu; zaraz stanęła tak z Posłów iako y z Senatu deputatia.

Po J^oMciXiędza Podkanclerzego mowie wziął głos Pan Woiewoda Witebski, który dając remet na desiderium Pana Lwowskiego, replikował, iż Xięstwo Litewskie dla wielkiej Woyska swego nuży posiłkować Korony nie może; boi się do tego eam inhospitalitatem, która ich przeszłej Campaniey potkała, kiedy im nietylko dachów broniono, ale y przedać chleba nie chciano. Praesentius tedy auxilium pokazywał Haneńka, który stojąc na granicy z sześciami tysięcy ludzi czeka ordinansu Rzpety; zebrze tylko instantiam Rzpety do J^oMciPana Hetmana, ut parcat supplici reo. W tey też mowie dopominał się, aby część trzecia kleynotów, y summy od Oyca S^o danej, Woysku Xięstwa Litewskiego wydzielona była. Odpowiedział na ten wydział Pan Woiewoda Lubelski, iż kleynoty na długi Woysku podczas Moskiewskiej expeditiey, subsidiando Xięstwo Litewskie, cesserunt; summy zaś od Oyca S^o lubo-by trzecia część ex aequo im należała, ma mieć iednak Xięstwo Litewskie rationem necessitatis praesentis, ponieważ nie zawarta ieszcze Oyca S^o ad ulteriorem liberalitatem ręka. Po takowej disceptatiey wniósł Xiadz Biskup Krakowski, aby Izba extravagantes materias mimo się puściwszy, iedney się presse trzymała materiey; radził, aby na ten czas samo tylko poparcie woyny tractowane było. Ogłosiła iednostayna to zdanie zgoda; ale częścią ob sterilitatem mediorum y conceptów w tey materiey, częścią dla niewiadomości Computu Woyska, nic o tym nie concludowawszy, sessiā solvowano.

3. Febr., w sobotę. Lubo wczorayszy¹⁾ punkt o poparciu woyny wszyscy wziąć przed się zgadzali się, że iednak Pan Marszałek Poselski intulit, iż o tym niżey concept napisał, y czytać go będzie internam wprzód securitatem ugruntowawszy, łatwo Izba zdaniu iego concessit. Powrócił tedy do czytania punktu circumscribendae Electionis. Różne około tey circumscripctiey były zdania: iedni inferebant, aby Pańskie assistentie praefinitum przyjeżdżania na Trybunał numerum nie przechodziły, insi 200 tylko ludzi Panom Marszałkom oboyma narodów pozwalali. Stetit nakoniec, aby Ślachta pod Chorągwiemi na plac Electionis nie przychodziła, sub nullitate suffragii. Assistentie zaś aby każdemu, iakie mieć będzie chciał, były wolne, byle nie z uciążeniem ludzi ubogich; o co forum w Kapturze. Panom Woyskowym, Pułkownikom, Rotmistrzom, liberum ius Electionis warowane, byle z sobą Towarzystwa od Chorągwi nie odrywali, z strzelbą do Koła nie przyjeżdżali, ale się modeste każdy przy swoim Woiewodztwie zachowali; secus tamquam [contra] hostes patriae consurgetur. Do bezpieczeństwa teyże Electiey pertinere niektórzy rozumieli: upomnieć się scriptu Cesarzowi J^oMci de non eligendo Principe tylko de domo Austriaca, danego; a lubo Pan Kasztellan Lwowski wzniecił onegdaysze ratie, aby scriptu tego upominaniem się nie authorisować, który Constitutione {będzie} o takowych scriptach lata zniesiony; że iednak Constitutia zdała się niektórym tylko ad scripta intra Regnum będące, napisać: iż ktorekolwiek inscia Repbca dane, y na Seymach nie ratificowane, pro cassatis censeri mają.

Około tego scriptu przymawiając się Pan Woiewoda Chełmiński, wniósł nakoniec querelam na Pana Przepędowskiego, Posła Inflantskiego, że go absentem dnia onegdayszego invidiose, przed całą Izbą tradukował. Podziękowawszy tedy JchMcPanom Kanclerzowi W^oX^oL^o, y Kasztellanowi Chełmińskiemu za tutamen w niebytności swoiey honoru swego, iako za szczéry exemplar przyjaźni, wymierzał się, iż omieszkanie obozowej Campaniey officierowie iego raczy, a nie on sam causatus, ponieważ on sam pomienionej nie omieszkał potrzeby; prosił tedy, aby go Rzpę ab impostura Pana Przepędowskiego immunem mieć chciała. Zabrał J^oMcXiadz Podkanclerzy Koronny na te iustificatie głos, informando Rempbcam, iż ludzie Regimentów tak Pana Woiewody Chełmińskiego iako y Malborskiego, rokiem ieszcze przed okazyą magno sumptu Provinciey Pruskiej zaciągnięni, circumcirca po wioskach krążąc [propter]²⁾ vitiosum circu-

¹⁾ [Właściwie przedwczorajszy; bo 20 święto.]

²⁾ Rkp. »praeter«.

lum uchybili okazji; o czym exstat tegoż J^oMci Xiędza Podkanclerzego we Lwowie zaniesiona z Panem Przepędowskim manifestatia, którey przy inszych szkodach na Trybunale Skarbowym popierać declarował się. In eundem sensum począł był mówić y Pan Przepędowski, ale Izba, aby te certamina Confoederathey nie bawiły, miesce onym na Trybunale Skarbowym verbaliter pokazała. Postąpił zatym Pan Marszałek Poselski w czytaniu dalszey Confoederathey. Czytał punkt o gospodach na przyszłą Electią do którego przymówiono się, aby servitoraty y exempty nikomu z obywatelów miasta tego patrocinari nie mogły. Czytał daley punkt o revisiey Skarbu. Przymówił się do tego punktu Pan Podskarbi Koronny, iż revisia Skarbu przed Electią, dla potrzebney onego na Trybunale Skarbowym bytności, być nie może, ale in medio tempore między Electią y Koronatią. Prosił przytym, aby Panom Woiewodom do Skarbu należącym pozwolona była facultas substituendi personas idoneas na zrevidowanie y scorigowanie scriptów potrzebnych in Archivo, złym barzo porządkiem zostających. Przypomniął, iż w Skarbcu raz będąc znalazł w piasku przywilej Rzeczyptej na summy Neapolitańskie służący. Ex occasione tego przywileju wziął głos Pan Starosta Oświęcimski, pytając się, iako te summy Neapolitańskie, Reipubcae służące, chodzą. Dał o tym sprawę J^oMcXiędz Podkanclerzy, że te summy trzech mają concurrentów: Królowę Szwedzką Krystynę, vigore iuris successivi po Władysławie y Kazimierzu; drugą Xiężnę Palatinę Rheni; trzecia Rzeczpta nasza, którey Zygmunt Trzeci te summy per pacta conventa darował, a potym one przywilejem utwierdził. A lubo się skarżył, że Rzeczpta iuri suo derogavit, usum fructum summ tych Władysławowi y Kazimierzowi pozwoliwszy, possibilitatem iednak vindicowania onych asseruit, byle sumpt na Agentów y Procuratorów do Neapolim, był obmyślony. Słuchali wszyscy arrectis auribus o tych summach, ale kiedy sumpt wspomniono, surdis auribus acceptum.

Czytał daley J^oMcPan Marszałek Poselski punkt de aggregandis Xiążęciu Primasowi personis, którzy z nim mają in causis gravioris momenti deliberare; electionem iednak onych na koniec Convocathey odłożono.

Czytał daley o Commissiey z Moskwą. Stanęło ex arbitrio Pana Kanclerza W^oX^aL^o, aby ią aż po Electiey zatrzymać in suspenso; Commissarzów też oznaczenie na koniec Convocathey odłożono.

Czytał ultra o ablegathey Residentów ode Dworu. Popierali executionem prawa tego Posłowie Woiewodztwa Ruskiego, ale ich J^oMc

Xiędz Podkanclerzy niżej wyrażonymi zatrzymał ratiemi. Wniósł naprzód, że Residentów odesłać, iest sobie notitiam o Candidatach odebrać, o których ieszcze non constat; y obawiać się, aby ob defectum Candidatów Electia zatrudniona nie była. Drugą dał ratią, że Moskiewski Resident do nas iedzie, którego odepchnąć nie zda się, aby naszemu Panu Świderskiemu, magno commodo w Stolicy zostającemu, tegoż nie uczyniono. Tego zaś zachować, inszych rozprawiwszy, odiosa comparatio. Trzecią intulit ratią, że Residentów rozprawić tych Panów, u których posiłków żebrzemy, iest toż uczynić, co ów creditor, który dłużnika swego z Państwa wytrąbiwszy, gdy widział, że mu dług y z dłużnikiem przepada, przytrąbić go znowu kazał, aby dług powoli wypłacał. Argumentabatur y z practiki¹⁾ postronnych Dworów, na których kędykolwiek Filia* Coronae²⁾ zostaje, Residentey nie bronią; dał exemplum Francuskiego Dworu, gdzie lubo woyna między Francuskim y Hiszpańskim Królem toczyła się, Hiszpański iednak Resident przy Siostrze Hiszpańskiego Króla zostawał. Radził tedy, aby ad ipsum tylko actum Electionis postronni Residenti ustąpili, iako bywa przy obieraniu Cesarza; y persuasit, bo Panowie Ruscy illathey swojej odstąpili.

Czytano potym dalszy text Confoederathey, de circumscriptione potestatis Panów Hetmanów, aby woysk in viscera Regni y na plac Electionis nie prowadzili. Zamknął sessiā punkt o Pospolitym ruszeniu, które in casu ingruentis hostis za Wiciami Xiążęcia Primasa, ad normam przeszley Confoederathey uchwalone.

[4° lutego była niedziela].

5. Febr., w poniedziałek. Dzisieysza sessia dla zapustnych commessatii iako w małej liczbie, zwłaszcza Panów Senatorów, odprawowała się, tak mało-co ad corpus Confoederationis przyczyniła. Bo po przeczytanych dwóch tylko Confoederationis punktach, iednym o Trybunale Koronnym, któremu termin we dwie niedziele po koronatiey naznaczono, drugim o lustratiey dóbr Ekonomicznych, wziął głos Pan Podstarości Krakowski, który niżej wyłożone założywszy materie, cursum dalszego Confoederathey czytania zatamował. Wniósł naprzód: pertinere ad puncta o dobrach Ekonomicznych provisia Królowey Jeymci, która z tych dóbr płacona być ma; przymawiając się tedy życzył upraszać Królowey Jeymci, aby się medietate provisiey Królowey Ludovice naznaczoney contentowała, a to habita ratione Status, który był na-tenczas florentissimus, teraz afflictissimus. Reliquum

¹⁾ Rkp. „pragmatiki“.

²⁾ Odnosi się to do Królowej Eleonory.

zaś provisii Ekonomicznych, także solne remanenta, radził obrócić na podsycenie znużonego Woyska. Wniósł, aby y około ciała Królewskiego sumptu uiąć na też Woyska potrzebę, dając znać, że non decet Rzptey regalizare w takowej fortunie. Do teyże Królowey Jeymci żądał instantiey a tota Repbca za miastami Spiskimi, które od ludzi Cesarskich nullo merito impetuntur. Uciszenia tedy tych naiazdów efficax medium być rozumiał, aby Królowa Jeymść powagę swoię do Cesarza J^oMci eo nomine włożyła. Wzruszył suo loco ukoioną iuż dnia onegdayszego o Residentach materią, powiadaiąc, iż Pan Sztum, fundując się na iakich-si tu w Izbie protectiach, iactat praesumptuose, że go tu ztąd nikt rugować nie może; deklarował się tedy ni-do-czego nie przystąpić, aż Residenti wprzód rozprawieni będą, a to innitendo illi axiomati, że na obronę starego prawa sufficit unius defensio, na zbudowanie zaś nowego, wszystkich requiritur zgoda. Te wniesione od Pana Xięskiego materie różnemi agitabantur ratiami. A naprzód provisia miała swoich obrońców, potissimum J^oMciPana Woiewodę Lubelskiego, który certando exemplis, iako legibus o provisiach inszych Królewskich, dał też rationem honestatis, że indignum Półskiemu narodowi, aby Królowa Wdowa, Maiestate ad Rempublicam devoluta, głód w Polsce cierpieć miała. Przykładał y expensas Królowey Jeymci, które na Paziów ad decorem gentis, y na Gwardie łożyć musi. Nie znalazł iednak temi ratiami gratiam in auribus Panów, Krakowskiego y Ruskiego Woiewodztw, Posłów, którzy sufficere Królowey Jeymci 100.000 na provisiją zarozumieli.*

O impetitiey Starostwa Spiskiego dał sprawę sam Pan Marszałek Nadworny, że Cesarscy ludzie naiechawszy na iedno miasto Spiskie, w nim Ministra Luterskiego gwałtem porwali, a nadto hiberny z tamtych miast, do Korony zdawna należących, dopominał się; prosił tedy, aby mu Rzpta evincat do Cesarza instantiją u Królowey Jeymci; ale ex varietate consiliorum nic definitive nie stanęło. Trzecią o Residentach illatą wniesionymi dnia onegdayszego ratiami dużo wspierano; nie nachylono iednak contradicentem, który ten punkt do dnia iutrzeyszego ad deliberationem wzięwszy, prosił solvi sessionem.

Przymawiając się do Residentów, Panowie Litewscy rzesko urgebant exclusionem Piasta propter secretas rationes; urgente iednak solutione sessionis nikt im nie odpowiedział.

6. Febr. Wtorkowa sessya ob generalem po całej Polsce świąt zapustnych solennitatem zszedłszy się kilkunastu Posłów, do iutra odłożyli.

7. Febr., we środę. Controversia o Residentach iako onegdayszą

sessiją skończyła, tak dzisieyszą zagała. Urgebant dziś ferventius Panowie Krakowscy, pomagali Panowie Ruscy, kładąc pro ratione legem, aby Residentes precz odiechali; y iuż kilka godzin disceptatiami w noc przeciągnionemi nieprzekonani evicerunt u całej Izby, aby ablegatia onych per deputationem z Senatu y Posłów perficeretur, kiedy Xiąże Biskup Krakowski odezwał się, iż na deputatją z Senatu pro forma rothału swego „quicquid nocivum scivero“ nie pozwoli. Pochwalił to zdanie J^oMcXiędz Podkanclerzy, y onegdaysze de non ablegandis Residentibus powtórzył ratie. In ea tedy collisione obronnych y ralegających ratii, przyszło nakoniec podane od Pana Woiewody Lubelskiego capessere medium, który censuit: Xiędza Biskupa Poznańskiego z Panem Marszałkiem Poselskim do Xiążęcia Primasa deligere,* aby Xiąże Primas opowiedziawszy Residentibus, niepochybne na nich założył ablegationis vadium, inquantum się intra cancellos modestiae, bez praktyk, nie zachowaią.

Tak tedy ukoiwszy walną o Residentach disceptatją, czytał Pan Marszałek Poselski punkt Confoederationis o Zupach, do których Commissarzów na końcu Convocatiey oznaczyć maia. Czytał y o remanentach solnych, iż z nich długi żupne, także długi ś. p. Króla J^oMci, wypłacone być maia; ale między pierwszymi dłużnikami odezwały się Woiewodztwa, aby im sól zatrzymana, z tych remanentów wydzielona była. Placuit to desiderium generaliter napisać; samo tylko Woiewodztwo Sandomierskie, maiać iakąś ad conferendum z Panem Podskarbis specialitatem, prosiło, na tym punkcie solvi sessionem, et soluta.

8. Febr., we czwartek. Dopominali się zaraz in primo limine sessionis Panowie Sandomierscy relationem, iaką Panowie Residenti na illatą Xiążęcia Primasa dali declarationem. Retulit Xiędz Biskup Poznański, iż się nowymi ad Rempublicam składaią Characterami. Videtur ta być iuż umartwiona quaestia, bo się tey sessiey nikt więcej do niey nie przymówił.

Skoczyło zaraz Woiewodztwo Sandomierskie do zachowaney sobie dnia onegdayszego przy solnych remanentach specialitatem, żądając, aby Woiewodztwo Sandomierskie pierwszą odebrało z pomienionych remanentów satisfactionem. Na tę illatą poczęły wszystkie Woiewodztwa concurrere de potioritate; przeciągnawszy iednak ku wieczorowi niepotrzebną altercatją sessiey, powrócili do wczorayszey generalitatem: aby wszystkim Woiewodztwom według prawa, sól zatrzymana wydzielona była.

Tak uspokoiwszy przyjemną Woiewodztwom o soli materią, czytano punkt Confoederationis o kosztach około ciała Królewskiego, y provisiei Królowey Jeymci. Co do kosztów, wszystkich inclinabant zdania, aby ad egestatem Reipbcae moderowane były, a provisia Królowey Jeymci magno motu agitata. Promovebant interes Królowey Jeymci J^oMcPan Kanclerz W^oX^aL^o, Panowie Woiewodowie Chełmiński, Witebski, Sendomirski, Lubelski, Xiądz Biskup Poznański, y wszyscy niemal Posłowie Wielkopolscy, każdy wielkim usiłowaniem ochotę y studium przeciwko Paniey zaszyciając; same tylko Woiewodztwa Sendomierskie, Ruskie restiterunt. Aleć Ruskie nalegającym prośbom facile cessit, Sendomierskie zaś stawiając przy declaratiey, iż więcej nad 100.000 provisiei nie pozwolą, do pierwszej godziny w noc sessią pociągnęło, y już desperatum erat, aby więcej pozwolić miało, kiedy Pan Woiewoda Lubelski wnioszy permoventem rationem, iż Królowa Jeymc, in casu Króla nie-młodziana, na discretiey onego, contra suam dignitatem, zostawać-by musiała, począł z inszymi Panami Senatorami y Posłami obstępem* prosić, aby modestiae przynamniey świątobliwey Paniey, która się w żadne publiczne nie intricue interesa, to honorarium legibus et exemplis concessum, darowali. Tak tedy gestymi instantiami, a nakoniec insomnio zmorzeni, po wtórey już z pół-nocy godzinie, 200.000 provisiei, oprócz nuptiale donum, pozwolili, et in eam sententiam discessum est.

9. Febr., w piątek. Pan Marszałek Poselski idąc zwyczajnym trybem, czytał dalsze y ostatnie już Confoederationis punkta. Czytał o Residentach przy Królewskim cielem, których naznaczenie ad exitum Confoederationis odłożono. Czytał potym o praesidium miasta Krakowa, aby ad normam inszych Interregnorum w tamtym zamku trzymane było. Do tego punktu przymówił się Pan Starosta Biecki, opowiadając, iż ma w artykułach Woiewodztwa Krakowskiego, aby Biecz y Sącz, iako fortalitia Krakowu praeliminaria praesidiis z-twierdzone były. Odpowiedziano na to, iż tego w inszych Confoederatiach nie-masz prawa o tym, a sic stantibus rebus pilniey Lwowu miastu, antemurali Ruskich krajów, obmyślić securitatem, a niżeli składom winnym w Biecu. Ta iednak odpowiedź y całej Izby prośba, nie uczyniła dosyć Panu Staroście Bieckiemu; trzymał się cum indignatione wszystkich, y własnych nawet iego Collegów, illatiey swoiey namniey godzinę, aż Pan Marszałek Poselski assecurował go, iż punkt o praesidium Krakowskim niżey przenosi, do którego natenczas wolne przymówienie się, aby tymczasem punkt o obronie Rzptey mógł być przypuszczony.

Tak tedy uspokoiwszy desiderium Pana Starosty Bieckiego, czytany przez Pana Marszałka Poselskiego o Obronie concept, który te w sobie zamykał quaestiones: Naprzód czym Woysku dwie Ćwierci winne, Augustową y Maiową, wypłacić; iak wielka na poparcie woyny ma być Woyska quantitas; zkąd melioratią, hiberny, y recruty Woysku, zatrzymuiąc te od Confoederatiey, obmyślić; y iakie na to mają być podatki. Przymawiając się do tego zabrał głos Xiądz Biskup Krakowski, informando, iż Woyska iest, iako z Skarbowego doszedł computu 33.400 ludu, którym na Ćwierć 1,200.000 zapłaty wychodzi. Poglówne zaś, (iako ex coniecturis doysć może), uczyni 2,800.000. Tak tedy, aby satisfiat desiderio Pana Hetmana, który na tę wojnę 60^m Woyska potrzebuie, radził, aby Poglówne, (iako aequissima omnium contributio), co Ćwierć uchwalone y wydawane było. Na ukontentowanie zaś Woyska w hibernie y recrutach, życzył akcizę generalną zniosszy, particularną tylko od win y droższych napoiów, które Panowie piią, uchwalić, Szeleżne y Cło generalne utwierdzić. Nie miało to zdanie contradicentem. Declaratii tylko Woiewództw, per seriem porządku, dopominali się; które ich desiderium Pan Marszałek Poselski dissolvit, wnioszy, że materia Obrony łączney determinari nie może, tylko praevia deputatione z Senatu y Poselskiej Izby, która deputatia poszuka łączneych sposobów poparcia woyny, y już rem masticatam trutinae całej Rzptey poda. Itum est in hanc sententiam, Deputatią naznaczono, Sessią do iutra solwowano.

10. Febr., w sobotę. Wszystkich certabant consensus, aby przesłuchawszy relatiey Deputatów wczora ad investiganda poparcia woyny media naznaczonych, mogły przystąpić Woiewodztwa do declaratii. Same tylko Woiewodztwo Podlaskie intercessit, nie chcąc ni-do-czego przystąpić, póki-by im Rzpta dwóch włok w łan nie pozwoliła. Prawa na to nie pokazowali, tylko annariam legem raz im na hibernę pozwolono, a do tego simplicem appendicem przy declaratiey quondam Posła Podskarbiego. Przy tey tedy declaratiey kilka godzin w noc sessią zagaiwszy, kilka razy z protestatią wychodzili; ale widząc immotam rozerwaniem Confoederatiey Rempublicam, nic nie skończywszy, activitatem przywrócili.

Czytał zatym Pan Chorąży Sendomierski namówione na deputackiey sessiey praeparatoria bello promovendo punkta, których takowa była series:

1. Quantitas Woyska, iaka praesens iest, ad famam iednak czytano 80.000.

2. Zapłata onemu dwoje Poglówne zdało się, iedno a 5ta Aprilis ad 5^{tam} Maij, drugie a 1ma 8bris ad 1^m Novembris.
3. List do Pana Hetmana napisać, aby te Regimenty, które przeszły okazji omieszkały, podał na delacie Trybunałowi Skarbowemu.
4. Do tego napisać, aby Regimenty Arkabuzerskie pozwiiać kazał, a na tych miast Usariey przyczynił.
5. Żydzi Poglówne aby dali, którego się przeszłej Constitutiei scandalose uchronili.
6. Kupieckie Donativum aby nie było postpositum.
7. Akciza od win y droższych napoiów, które Panowie piiaią, aby podniesiona była.
8. Wybraniecka piechota aby ad normam dawnych praw szła na expeditiā.
9. Ktoby-kolwiek ex Plebeis et Advenis uczynił znaczną przysługę Rzeczypospolitey, albo zasługując się w okazji osobą swoją, takowy aby na Seymie Coronationis był przypuszczony do kleynotu Ślachestwa, albo do Indigenatu za recommendatiā Pana Hetmana.
10. U Panów postronnych aby się in tempore upomnieć posiłków: u Króla Szwedzkiego 3000, u Xiążęcia Brandeburskiego 1200, u Kurlandskiego 1800 ludu; tylko aby według namówionego z nimi pactum swoim ich kosztem sustentowali.
11. Upraszać Panów Litewskich, aby iako fortunarum et infortuniorum socii, dopomogli w tym razie znacznymi posiłkami Rzptej.

Po tych punktach in vim praeparationis przeczytanych, przystąpiły Woiewodztwa do declaratii. Woiewodztwo Poznańskie po małym około podatków targu, nakoniec zdaniu Pana Podskarbiego cessit, który censuit, aby się Woiewodztwa do taryfy 1662 stosowały ze wszystkimi podatkami. Za tym tedy zdaniem pomienione Woiewodztwo idąc, podatki ad tariffam iednego Poglównego 62^{di} pozwoliło, biorąc modum contribuendi do Braciey. Woiewodztwo Krakowskie totidem, z tą iednak declaratiā, ieżeli to sufficiet Woysku. Odezwał się na tę declaratiā Pan Podskarbi Koronny, iż Poglówne iedno ledwo na dwie Ćwierci uchwalonemu Woysku wystarczy. Poparł tego Xiądz Biskup Poznański, żądając, aby ta quaestia tractowana była in pleniore numero Panów Senatorów, którzy w tey materiei mogli afferre lumen Rzptej. Soluta in hanc sententiam sessio.

12. Febr., w poniedziałek. Przyszła kolej declaratiei do Xięstwa Oświęcimskiego; zgadzało się na podatki z tymi Woiewodztwy, które nawięcey dadzą, cum eo iednak appendice, aby z tych też podatków Podymne sobie, które dotychczas supra aequalitatem dawali, wytrącili; allegując, iż Rzpta cała dawała Podymne ad tariffam 61^{mi}, oni zaś ad tariffam anni 29ⁿⁱ. Prosili tedy, aby im per constitutionem wolne* wydanych nadto podatków caveretur; co po długich w noc około tego controversiach, otrzymali. Tetigit zatym series Woiewodztwo Wileńskie, które zpoczątku odkładało declaratiā swoię ad generalem Xięstwa Litewskiego declarationem, ale kiedy insze Woiewodztwa Litewskie ingruere poczęły, aby się clare et particulariter w podatkach declarowało, petiit do dnia iutrzejszego declarationem. Więc że w nocy magna rerum confusio dalszych declaratii tractum przeskadzała, wygodziło się huic desiderio, bo sessiā na poranek solwano.

13. Febr., we wtorek. Przybyli do Senatu Pan Woiewoda Trocki, y Pan Kasztellan Trocki. Rediit kolej declarowania kędy desiit, do Woiewodztwa Wileńskiego; którego Posłowie trinas condiciones przed declaratiā swoią a Repbca decernendas podali. Pierwsza, aby czasu Electionis tak wiele pomknąć, iak wiele go przedłużona Convocatio przybrała; druga conditia, aby summa Trubecka Panu Marszałkowi Xięstwa Litewskiego Constitutiā Seymu przeszłego assecurowana, była wypłacona ze Skarbu Koronnego, prosili approbationem legis et executionem; trzecia conditia: obmyślenie przechodzącemu Woysku Litewskiemu proviantów; nie żeby darmo dawane, ale żeby iuxta debitam taxam przedawane były. Do założonych tych conditii przymówił się Pan Kanclerz Litewski; a naprzód, czas Electiei aby ad 21^m Aprilis był pomkniony, ratiami odległości Woiewodztw longinqui itineris promovebat; summę Trubeckā iako prawną, iako y słuszną, non posse removeri, wnosil; y proviant aby był tu namówionym sposobem iusto praetio Woysku Litewskiemu w ciągnieniu na potym przedawany, domagał się. Mówiąc około proviantu, przymówił się per figuram praeteritionis, aby Woysku Litewskiemu per iura hospitalitatis w Koronnym marsie prawe skrzydło dawane było. In eundem sensum o pomienionych conditiach disseruit Pan Woiewoda Wileński; przydał tylko relationem et rationem oderwania się Woyska Litewskiego od Koronnego w przeszłej Campaniei, powiadaiąc, iż gdy znużone Litewskie Woysko ob annonae caristiā, nie słuchając zakazów Hetmańskich, ruszyło się było nazad, uiął ie był w drodze autoritate sua, y pisał eo nomine listy do Pana Hetmana Koron-

nego z kilku noclegów, ale nie odebrawszy na żaden responsu, rozumiejąc być niepotrzebne Woysko Litewskie, permisit onemu reditum do Xięstwa Litewskiego. Nakierował potym mowę do Posłów Xięstwa Litewskiego, prosząc, aby się in ea necessitate liberalius chcieli stawić Rzpłey.

Z mowy Pana Hetmana Litewskiego wziął ansam Xdz Biskup Krakowski do podziękowania tym wszystkim, którzy w przeszłej okazji znaczną Rzpłey uczynili przysługę. Ex consensu tedy Senatus dziękował przytomnemu Panu Hetmanowi Litewskiemu, Panom Hetmanom y Senatorom Koronnym, Panom Senatorom Litewskim. Toż uczynił Pan Marszałek Poselski, specificz każdego przysługę y ludzi wystawionych numerum recensendo.

Tegoż Xiędza Biskupa arbitrio o wniesionym proviancie stetit, aby Commissarze z tych Woiewodztw, przez które tractus Woysku Litewskiemu należeć będzie, eligendi, providowali, aby provianty przechodzącemu Woysku Litewskiemu sine depactatione sprzedawane były; około czego modum aby Deputatia z Senatu y Posłów namówiła.

Drugą conditią o pomknieniu czasu Electionis deprecabatur Xdz Biskup Krakowski z Panami Koronnymi, prosząc, aby już na dość nierychło naznaczonym terminie zaczynała się Electia. Pan Woiewoda zaś Lubelski, widząc nieustające około tego głosy Panów Litewskich, pomknąć czasu Electiey w pięć dni, samey zaś niedziel dwie skrócić Electiey, censuit. Videbatur to zdanie mieć assensum, [ale] ¹⁾ definitive nic około tego nie stanęło.

Summa Trubecka maiori contentione agitata przez contradictiā Panów Ruskich, którzy chcieli, aby z tą summą poczynione przeszłego Seymu largitie paritatem wypłacenia otrzymały.

Odezwał się też y Pan Wysocki, upominając się, aby mu Rzeczpospolita za koszty y spezy iego na legatyei Tureckiey podjęte, summę przez kilku Senatorów liquidowaną, wypłacić kazała; ale mu odpowiedział Pan Podskarbi Koronny, iż z iego legatyei ten pożytek ma Rzpta, że straciwszy nullo merito 20^m talarów, przyjechał do Polski na Hussein Basie. Poprawił P. Woiewoda Lubelski, że prodigaliter na tamtym miejscu pieniędzmi Rzpłey szafował; iż nietylko aversionem belli na tamtym miejscu nie tractował, ale o niey Panu niewierzającemu znać nie dał, ut bellum Principi fabula videretur; a nakoniec legatią swoją niewinnym obwinieniem P^a Podskarbiego skończył. J^oMć tedy Xiądz Biskup Krakowski, mówiąc ad pacificationem tych

¹⁾ Rkp. „iż”.

summ, prosił, aby Pan Marszałek W. Litewski wypłaceniem medietatis summy swej teraz contentował się; druga zaś medietas y in-sze largitie aby feliciora tempora poczekały. Wszyscy na to zdanie consentientes ibant, sami tylko Panowie Pruscy z dissensem się odezwali; ale im głosu nie dawszy, sessia solvowana.

[14. Febr.], we śróde. Wczoraysze conditie Xięstwa Litewskiego o pomknieniu Electiey ad 21^m Aprilis, skróceniu iey trzema* niedzielami, o wypłaceniu medietatis summy Trubeckiey, o oddaleniu zaś medietatis z inszemi largitiimi ad feliciora tempora, miane dziś pro conclusis, bo już więcej in quaestionem non vocabantur. Sam tylko sposób przeprowadzenia Woyska Litewskiego rationibus agitabatur. Bo te Woiewodztwa, przez które trakt temu Woysku należy, nie pozwalali na Commissarzów, etiam z swych Woiewodztw, obawiając się, aby ci Commissarze, usurpata ex lege potestate, impulsu armati exercitus, Ślachcie sprzedać recusantibus, albo na ich taxę nie zezwalającym, violenter gumien nie zabierali. Kiedy iednak tymże przeczącym Woiewodztwom przekładać poczęto, że to u Woyska Litewskiego armatae preces, a u nich gołe [brozki], ¹⁾ y Panowie Litewscy, kiedy porządek prowadzenia Woyska promovent, onychżeż rem, non suam, tractant, łatwo sobie dali persuadować, aby deputatia na obmyślenie sposobu naznaczona była. Nim iednak ci deputaci naznaczeni, zabrał głos Pan Woiewoda Lubelski persuadując, aby ta deputatia nietylko Litewskiego, ale y Koronnego Woyska przechody, (które więcej niż podatki kosztują), iakim sposobem określiła. Plausibiliter tę illatią wszystkie Woiewodztwa exceperunt.

Czytany też był listu od Pana Hetmana do Pana Podskarbiego pisanego punkt, życząc, aby Rzpta summę u Xiędza Nuntiusza 170.000, na proviant Woysku w głodnych krajach będącemu, evincat. Za tę summę życzy w zyznieyszych krajach nakupić [proviantów], ²⁾ dobrymi teraz drogami do Przemyśla sprowadzić, z tamtąd do Dniestru, a Dniestrem do wystawionej na to Magaseny,* aby Woysko wcześniej w pole wyszedzsy, miało w tamtych głodnych krajach o czym subsistere. Wszyscy consenserunt, ale się do tego non applicuerunt.

Po naznaczonych do pomienionej [Commissiey] ³⁾ deputatach, należała Korona na Panów Litewskich, aby categoricam swych posiłków dali declarationem. Declarowali 8.000; urgebat Korona, aby iako na przeszłym Seymie, 12.000 pozwolili. Panowie Senatorowie Litew-

¹⁾ Rkp. „brozki”.

²⁾ Rkp. ma tu, zapewne przez omyłkę przepisywacza, wyraz: „Lenungów”.

³⁾ Rkp. „Sessiey”.

scy reduxerunt numerum do dziesiątka tysięcy. Do namówienia tylko podatków na to, prosili o osobliwą sessią; która im pozwolona, et illico abierunt.

Ante abscessum Panów Litewskich Pan Podkomorzy Pomorski, imieniem Pana Podkomorzego Koronnego, oddawał koronę Moskiewską, jeszcze Zygmuntowską, którą u niego Król Kazimierz zostawił był in deposito, do rąk Pana Podskarbiego Koronnego in facie Reipublicae. Odebrał za wierne oney dochowanie od Senatu ore Xiędza Biskupa Krakowskiego, od Poselskiej Izby ore Pana Marszałka Poselskiego, uroczyste podziękowanie.

Przystąpiły zatym Woiewodztwa do dalszych declaratii. Series devoluta do Woiewodztwa Sandomierskiego, które omne genus contributionum z inszymi Woiewodztwy declarowawszy się pociągać, te non omittenda ad decisionem inszych Woiewództw podało: aby Donativum Kupieckie, Poglówne Duchowne, Poglówne Żydowskie, iako znaczne contributiones, nie były opuszczone; piechota wybraniecka, ludzie z Ordinathey Ostrogskiej, Myszkowskiej, aby terazniejszą Constitutią admoneantur do swych powinności. Takoweż y innych Woiewodztw stawały declaratie. Stańło na Ziemi Dobrzyńskiej, aby Czopowe generalne szło do Skarbu. Więć że Pana Starosty Śrzedzkiego obstabat contradictio, który imieniem collegów swoich, na ten czas niebędących, tę illatią impugnabat, zdało się Panu Marszałkowi Poselskiemu, aby ta materia, graviozem deliberationem potrzebująca, in numero pleniori Panów Senatorów y Posłów tractowana była. Solvowana tedy sessia.

[15. lutego], we czwartek. Ziemia Dobrzyńska sessią dzisiejszą od wczorayszey Czopowego illathey, aby do Skarbu oddawane było, zagaiła, ale ob contradictionem Panów Wielkopolskich irritu conatu [odstąpiwszy. ¹⁾ Poglówne ad tariffam [166]²⁾, iak y inne Woiewodztwa declarowała.

Woiewodztwo Ruskie do declarathey przystąpić nie chciało, ażby wprzód miastu Lwowu fortificatia obmyślona była; obsidum tegoż miasta wykupno, Constitutią Seymu przeszłego warowane, itidem obmyślone było; insuper, aby toż miasto inhaerendo Constitutioni Seymu przeszłego, od wszelakich podatków y od Poglównego, uwolnione zostało. Po długiey około tego disceptathey pozwolono, aby Poglówne miasta tego y Szeleżne na fortificatią onegoż, za wiadomością Pana Hetmana obrócone było; obsidibus zaś, aby spem eliberationis in Con-

¹⁾ 1 kp. „dostąpiwszy“.

stitutiey uczyniono. Tak in desiderio uspokoieni Panowie Ruscy, dwoie Poglówne ad tariffam 62^{di} pozwolili. Tęż declaratią trzymały particularne Ziemie Woiewodztwa tego. Ziemia Chełmska instabat, aby summa 12000, którą na potrzebę Rzptey erogavit, była w Poglówne potracona; ale ta instantia ad feliciora tempora odłożona.

Woiewodztwo Lubelskie recompensam ruin przez Pospolite ruszenia poczynionych, naymniey przez godzinę bawiąc, domagało się; ale instantibus cunctis nadzieię in feliciori tempore Rzptey otrzymawszy, toż, co y inne Woiewodztwa, concessit.

Woiewodztwo Płockie na wszystkie podatki z innemi Woiewodztwy subscripsit, nadto Czopowe Rzptey declaravit.

Mazowieckie ze wielkim szeregiem z Ziemiami swemi następowało, a iuż w noc późno było, sessia solvowana.

[16. lutego], w piątek. Dzisieysza sessia od declarathey zaczęła się Woiewodztwa Mazowieckiego, którą do namienionych przez insze Woiewodztwa punktów, soli też nie przepomniawszy, dwoie Poglówne declarowało.

Podlaskie Woiewodztwo przy declarathey iednego Poglównego annatę od PP^w Duchownych, per Constitutionem należącą, przypomniało.

Provincia Pruska, more usitato, tak przeszłe podatki, (z których Poglównego Sześćdziesiąt tysięcy, Akcizy y Szeleżnego, nie wypłaciła), iako y terazniejsze, z dobrą [chęcią] y obietnicą wzięła do Braci. Insze Woiewodztwa na iedno Poglówne zgadzały się.

Po odprawionych declaratiach uprosił głos Pan Wysocki dając iustificacnem na onegdayszą functiey swoiey przez Pana Woiewodę Lubelskiego inculpatią: iż cokolwiek w Stambule robił, bona intentione in rem Rzptey [operabatur]; ¹⁾ co iure iurando firmavit; wyliczał spezy y koszty swoje, które in obsequio Rzptey pro honore stawiając, zaciągnął. Suffragatus mu Xiądz Biskup Krakowski, y Xdz Podkanclerzy mową swoią, aby przynamnieyznaczona per Senatus consultum summa była mu wypłacona; na co J^oMéPan Podskarbi zezwolił. Summa zaś, którey się in vim gratitudinis domagał, silentio sepulta.

Pytany za tym Pan Podskarbi Koronny, aby dał sprawę de oneribus Rzptey, y ieżeli iedno Poglówne wystarczy na wypłacenie przeszłych y przyszłych Ćwierci Woysku. Dał tedy informationem, że za przeszłe y przyszłe Ćwierci Woysku ad ultimam przyszłego Decem-

¹⁾ Rkp. myłką: „operabatur“.

bra, przydzie Sześć Millionów. Długi zaś, iako to: summa Trubecka, largitie, wykupno kleynotów z rąk Pana Marszałka Koronnego, y inne onera, wyniosą na trzy Milliony; uczyni to wszystko Dziewięć Millionów. Na tę tedy summę Rzpta tylko Dwa Milliony. Siedmkroć Sto tysięcy pozwala, bo tak iedno Poglówne wynosi. Akcize zaś y Szeleżne, na Seymie przeszłym uchwalone, rachował Million ieden, lubo ieszcze non constat tariffa onego. Przymawiając się do tey informathey Xiądz Podkanclerzy radził, aby Rzpta na drugie poglówne iednostaynie zgodziła się, do którego kiedy ieszcze Szeleżne po dwóch szelągach, akcize od droższych napoiów, Poglówne Żydowskie, Donativum Kupieckie, przyda, adaequabit summę Dziewięciu Millionów. Przyjęte to zdanie silentio, quasi consensu, ale dla spóźnionej w noc sessiey nic definitive około tego nie stanęło.

Ex occasione wspomnianych w zastawie u Pana Hetmana kleynotów, wziął głos Pan Kochanowski, Poseł Sandomierski, dopominając się, czemu Pan Podskarbi na przeszłym Seymie assecurował Rzptą, że kleynoty wynieść miały na ośm millionów, a nie wyniosły y miliona; czemu, lubo zaszła od Pana Krakowskiego protestatia, brał one ze skarbcu; nakoniec, iezeli zarozumianey taxi nie wynosiły, czemu one starym Oberszterom y Cudzoziemcom w długu oddawał, których iako nullus usus na tę wojnę, tak mogli byli ad feliciora tempora, albo przynamniej do Seymu terazniejszego być zatrzymani. Wniósł przytym, iż salvę zostawie Braci, upomnienia się na Electiey, aby Pan Podskarbi tak super fidelitatem taxae, iako y na to, że żadney na kleynoty nie kupił assignathey, przysiągł in facie Reipbcae.

Odpowiedział na to Pan Podskarbi, że assecurathey onego Rzpta in scripto nie ma, a iezeli szwankował in opinione, erravit cum ceteris, bo insi toż rozumieli; protestatia Pana Krakowskiego, ex postfacto uczyniona, nie mogła tamować Reipbcae consensum; długi Woysku cudzoziemskiemu ex Senatus Consilio wypłacał; przysięgi, lubo taxa przez przysięgłych iubilerów stawiała, iezeli insi Commissarze przysięgą, non detrectabat.

[17. lutego], w sobotę; Combinatia declaratii wszystkich Woiewództw stanęła, y punktów przy declaratiach wniesionych. A naprzód po disceptathey kilku godzin, dwoie Poglówne cum novis abiuratis omnium consensu stanęło, którego registra aby Poborcy ad acta podali, dopominały się Woiewodztwa. Szeleżne y Akciza aby iuxta Constitutionem Seymu przeszłego ad ^{1^{am}} Maij currat, zgodzono się; a które Woiewodztwa te podatki zrzuciły, summam proportionatam, iaką te contributiones w pierwszej ćwierci wyniosły, mają na tych-

miast wnieść do Skarbu. Te podatki rachowano że uczynią circiter siedm millionów. Woysku in vim gratitudinis naznaczono ze Skarbu pięćkroć sto tysięcy za podjęte prace, y w nagrodę nieodebraney hiberny. Donativum Kupieckie, Poglówne Żydowskie, także summę 105.000, którą ci Żydzi corok do Skarbu wnosić powinni, uchwalono. Piechota Wybraniecka, ludzie Ordinathey Ostrogskiej, Myszkowskiej, mają iuxta legum praescripta na terazniejszą wychodzić expeditią.

Po uchwalonych powyższych punktach czytał Pan Marszałek proiect Confirmationis iurium Xiążęcia Kurlandskiego, in vim gratitudinis za to z-concipowany, iż nam ośmnaście-set ludzi na poparcie woyny deklarował. Odezwały się Panów Litewskich dissonae voces, vetantium Confirmathey Xiążęcia Kurlandskiego; potissimum Pan Woiewoda Wileński wniósł, iż ta summa, za którą Kurlandskie Xiąże ludzi obiecanych zaciągać chce, samemu tylko Xięstwu Litewskiemu należeć ma, ex vi donationis ś. p. Króla J^oMci. Szerzey o tym informavit Xiądz Podkanclerzy Koronny, donosząc, iż summę na ten zaciąg ad requisitionem ś. p. Króla J^oMci cała Kurlandia złożyła, po stu złotych z konia, iuxta modum contribuendi w tamtych kraiach, pozwoliwszy. Ex vi tedy iuris feudalisi, które* nietylko Xięstwu Litewskiemu, ale y całej Koronie, summa werbunkowa należeć ma. O czym szerzey mówić iż późna noc nie pozwalała, radził Xdz Podkanclerzy, aby ta materia in pleniori numero Panów Senatorów tractowana była. Obtemperatum zdaniu; sessiā difficulter solvowano, ob urgentes niektórych voces, aby ią dziś kończyć.

[18. lutego, niedziela]

19., w poniedziałek. Nim Panowie Litewscy z privatney swojej przybyli sessiey, wnieśli Panowie Posłowie Sandomierscy per modum otii, aby im pewney Królewsczyzny usus fructus do lat piętnastu był pozwolony. Sam tylko J^oMéPan Pisarz Nurski temu restitit, obawiając się, aby inszym tam wielu, którzy także sanguinem pro patria litarunt, nie był pochop do podobnych expostulatii obradę Rzptey tamaiących; ale gęste Panów Małopolskich instantie evicerunt, że tey ustąpił contradicthey.

Nadeśli zatym Panowie Litewscy, którzy vix consederunt, zabrał głos Pan Kierdey, Marszałek Grodzieński, w którym ex mente Xięstwa Litewskiego ogromne założył propositie. A naprzód sobotni punkt potwierdzenia praw Xiążęciu Kurlandskiemu wziął in discussionem: iż Xiąże na przeszley coronathey u dwóch osob z Korony uchwyćwszy iakieś dominii ius na Ślachtę Kurlandską, chce modo subreptitio otrzymać onego approbationem. Druga, że tenże Xiąże chce, aby summa

werbunkowa 6000 talerów na zaciąg osimnastu set ludzi była obrócona, którą od Ślachteny Kurlandskiej złożoną in subsidium Rzptej ś. p. Król J^oMć per certum rescriptum Xięstwu Litewskiemu darował. Prosił tedy imieniem całego Xięstwa, aby ich Rzpta przy tey summie darowaney zachowała, a Xiąże ieżeli chce osimnaście set ludzi in subsidium wystawić, aby ie de suo zaciągał, ponieważ 6000 talerów mało-co na ten zaciąg contribuet. Co się tknie iurium confirmationem, życzył, aby to desiderium, któremu na Convocatiey mieysca niemasz, do Coronationis Seymu było odłożone. Drugie wniosł imieniem Xięstwa Litewskiego desiderium, aby, ponieważ się Convocatio przedłużyła, czas Electionis był ad 28 Aprilis pomkniony. Trzeci punkt był illationis: exclusio Piasta. Dopominał się imieniem Xięstwa Litewskiego wyraźnego prawa, aby ktokolwiek-by śmiał Piasta, lubo przez Woyska, lubo przez Pospolite ruszenie, promovere, był declarowany pro hoste patriae. Potwierdził tych punktów Pan Pisarz Litewski declarując się ich nie ustąpić, choć-by się miała rwać Confoederatia. Denotabat* przeciwko Piastowi, że y Panowie Koronni mieli artykuły na exclusią onego, z którymi teraz subticuerunt, mając snadź kogoś nasadzonego. Temi pogrozkami excitus Xiądz Podkanclerzy Koronny, naprzód Piasta wielkimi tuebatur ratiami, pokazując dowodnie, exclusionem iego nietylko całemu narodowi infamem, ale y osobie ś. p. Króla J^oMci uwłaczającą, o którym wyszłaby niepochybna do postronnych coniectura, że Polonus Polonis dum male regnaret, Regni ostium praecluserit. Przytoczył y exterorum przykłady, w których extra Regnum ten kleynot wynieść nefas; aurea bulla mówi: Ne decus Imperialis Coronae ad exteros transferatur. Wniósł y tę ratią, że electionis ius iest delicatissimum, każdemu Ślachcicowi kogo chcieć obierać wolno. Circumscribere zatym libertatem sentiendi Braciey w domu pozostałych, pisać in absentes na nich bez nich na Convocatiey prawa, prawo nie każe.

Do czasu Electionis przymówił się, iż go przedłużyć idem est, co y Panów Hetmanów, Pulkowników, Woysko całe, a iure suffragii Nobilitatis excludować, bo im go za pomknięciem Electiey woienna eripiet pora; a przecie declarowali się omnino na Electią przybyć, lubo-by też na taką ćwierć służbę Rzptej wypowiedzieć im przyszło.

Summa Kurlandska sześciu tysięcy talerów, ponieważ ś. p. Król J^oMć rem Reipbae a Republica transferre nie mógł, prosił Panów Litewskich, aby aequaliter do Korony należała.

In contrarium Pan Kanclerz Litewski disseruit. Piasta potissi-

mum, aby Rzpta suis malis doctior, proscribat, y ambitum potentioribus, który ią może distrahere, prawem proscribat, życzył. Inszych ratii palam nie chciał effari ob multitudinem arbitrorum. Czasu Electionis omnino pro 28 Aprilis naciągał. Ratią Xiędza Podkanclerzego respectu Woyska zbiiając, iż Woysko y Hetmani nie króla obierać, ale granic pilnować powinni. Summy Kurlandskiej sześciu tysięcy talerów declarował się ullatenus nie odstąpić.

In hac collisione ratii wziął mediationem Xiądz Biskup Krakowski z inszymi Panami Senatorami, którzy tacitis persuasionibus oboiey strony evicerunt, że czas Electionis ad 20 Aprilis pomkniony; Piasta zaś verbali lege zgodną deklaracją wszyscy excludowali, nic o tym w Constitutiey nie pisząc; do Ablegatów Kurlandskich ratione subsidii deputatia naznaczona, y całe negotium do iutra odłożone.

Tak ukoivszy zawzięte o pomienionych materiach controversie, czytał Pan Marszałek Poselski textum dalszych conceptów. Akciza, Szeleżne y Cło generalne a 1ma Majj zniesione; Trybunały Skarbowe w Radomiu, ieden pro die 26 Julij, drugi pro die 3 Februarij in anno sequenti postanowione, ad celeriozem podatków vindicationem; miastu Krakowu, Lwowu, Trębowli, praesidia według dawnych Constitutii Interregnorum warowane. Soluta zatym sessio.

20. Febr., we wtorek. Na zasiadaniu poczęły rzesko privata desideria Woiewodztw emergere, ale ie wszyscy między sobą, nic ieden drugiemu nie pozwalając, negative consepeliverunt. Jedno tylko desiderium, o instantią do Rzymu za Canonisatją S^o Stanisława Kostki, zgodą wszytkich coronatum. Toż studium S^o Jana Kantego, y S^o Josaphata potkało.

Zaszła potym Panów Litewskich requisitia o relatią sessiey z Ablegatami Kurlandskimi, którą uczynił Xdz Biskup Krakowski takową: Naprzód Posłowie Kurlandscy porwali się z ochotą, iż Xiąże chce kilka tysięcy ludu na usługę Rzptej wystawić, Syna swego z nimi posłać, byle temu woysku w Koronie Monster-plac był naznaczony, żołd, lenungi, hiberna, póko in actu belli zostawać będą, obmyślono, y żeby summa werbunkowa Sześć tysięcy talerów ś. p. Królowi J^oMci obiecana, na ten zaciąg była pozwolona. Expostulavit z nimi sessia, iż lenungi, żołd, hibernę, dawać, praegrave his temporibus Rzptej, raczey tedy prosiła, aby Xiąże mnieyszą ludzi quantitate, Dwanaście set, wystawił, aby im iednak wszytkie unkoszty, lenungi, hibernę, żołd, obmyślił; ponieważ też Xiąże według Canonu Dziesiątka Tysięcy złotych, które za każdą w Koronie podatków uchwałą dawać powinien, dawno iuż do Skarbu nie wnosił. Odpowiedział Ablegat,

iz mówić koło tego nie ma commissum od principa swego; revocavit się tedy ad informationem Xiążęcia, za niedziel kilka declarationem ofiaruiąc. Po uczynioney taliter relatiey zlecono per Constitutionem to negotium Xiążęciu Primasowi y Residentibus.

Requirebant ieszcze Panowie Litewscy, podawszy proiect do rąk Pana Marszałka Poselskiego, aby incolis Biskupstwa Piltyńskiego z Xiążęciem Kurlandskim iurium reproducendorum terminus na przyszley Electiey był naznaczony; ale obstante contradictione niektórych, którzy disquisitionem iurium Seymowi Coronationis competere wnosili, zdrapano ten proiect.

Na requisitią Posłów Woiewodztw Podlaskiego, Lubelskiego, Belskiego, Commissia o szkody przez Woysko Litewskie poczynione, w Brześciu naznaczona, która się ma podczas Electiey odprawować. Na instantią Pana Woiewody Lubelskiego stanęło, aby iurisdictio Trybunału Skarbowego Lubelskiego Securitatis, non extendatur do obywatelów miasta y Woiewodztwa Lubelskiego, ale tylko do osób na Commisią przyjeżdżających.

O kleynotach w zastawie u Pana Hetmana zostających stetit napisać do niego, aby uiąwszy autoritate sua Woysko cudzoziemskie starego zaciągu, zatrzymał przy sobie kleynoty do Seymu Coronationis.

Przeczytanie Scripti ad Archivum porrigendi miało zakończyć Koronne Constitutie, ale Panowie Litewscy czytać go nie pozwalali, ażby wprzód ich Constitutie przeczytane były. Dzień tedy iutrzeyszy Litewskim Constitutioni naznaczono, soluta ad praesens sessione.

[21. Febr.], we śródę. Sessią dzisieyszą Litewskie Constitutie zagaili. Commisią na zapłatę Woysku Litewskiemu teraznieyszego zaciągu, w Brześciu pro die 20ª Martij naznaczono, kędy y Koronnym Woiewodztwom wolne dochodzenie krzywd od Woyska Litewskiego w przechodzie poczynionych warowano. Czas zaś Commisiey na zapłatę Woysku Litewskiemu starego zaciągu ma namówić Commissia Brzeska, wojenney porze non praeiudicando, ieszcze iednak o tym na prywatney maiąc mówić sessiey. Woyska Koronie 12000 declarowali, któremu zapłatę siedmioro Podymnego uchwalili. Ostatek czasu prywatne tychżeż Panów Litewskich zabrały [desideria?] y Constitutie. Czytanie Scripti, z Pożegnaniem, do iutra odłożono.

22. Febr., we czwartek. Czytano semotis arbitris Script ad Archivum, w którym Koronnego Woyska quantum satis, Litewskiego 12000, Brandeburskiego 1200, (które ma być lenungowane), Szwedzkiego 3000. Mówiąc o proviancie woysku Szwedzkiemu, excitavit metum Pan Podskarbi Koronny, obawiając się, aby in casu dissidio-

sae Electionis któżkolwiek forytuiąc Candidata ex promotione Króla Szwedzkiego, nie użył posiłków defensiois, in offensionem Rzptej. Potwierdził tego* Pan Woiewoda Chełmiński przykładem Romanae Reipublicae, którey res ferendo sociis auxilia crevit. Te iednak meticulous cautiones zwyciężyła ratio necessitatis et dignitatis Reipbcae, którey-by indignum było: prosić y niechcieć posiłków.

Na proviant tedy Woysku temu pokazano Summę Oyca S^o u Xiędza Nuntiusza, która ieżeli-by nie wystarczała, reliquum ma Skarb Koronny supplere. Trakt y czas ruszenia się Woyska tego in arbitrio Xiążęcia Primasa et Residentium zostawiono. Artillerią Koronną do teyże summy Oyca S^o odesłano; Quarta zaś, zwyczajny na te expensa trybut, aby tym prędey przed porą wojenną wydana była, pro die 15ta Aprilis zwiezienia iey termin na miejsce zwyczajne naznaczono. Woysku Koronnemu Dwakroć Sto tysięcy ze Skarbu łożyć kazano na proviant, takim sposobem, ażeby go nakupiwszy w zyniejszych kraiach, do Dniestru sprowadzono; Dniestrem do Magasenów, których dwie ma być, pro commoditate loci; ea iednak adiecta conditione, ażeby každy Chorągwi, ile która z Magasenów weźmie, tyle ex stipendiis pro persoluto Skarb rachował. Przechody Żołnierskie chwalebny, tylko boday skutecznym, określono sposobem: aby wszystkie Woiewodztwa y Ziemie obrały sobie Commissarzów na Seymikach, którzy przechodzące Chorągwie na granicy Ziemie swojej przeiąwszy, mają one prostym gościńcem bez uciążenia ludzi, ku zamierzoney consistentiey prowadzić, aby circulis vitiosis nie narabiali. Kapitani, także Rotmistrzowie, Pułkownicy, mają się z przechodem swoim tym Commissarzom opowiedzieć.

Utesknieni¹⁾ zatym diurnis et nocturnis lucubrationibus Posłowie gęstemi Pana Marszałka Poselskiego poczęli compellare glosami, aby tak insomniis laboribusve, iako y Panom Senatorom, vale powiedział. Po naznaczonych tedy do Residentiey, zrevidowania Skarbu, Żup, y innych functii, Deputatiach, paruit desiderio. Dziękował Panom Litewskim za subsidia; żegnał Panów Senatorów; y sam vice versa od Senatu ore Xiędza Biskupa Krakowskiego, ab Ordine Equestri ore Pana Starosty Nowodworskiego, uroczyste odebrał podziękowanie.

¹⁾ Rkp. „Wstęknieni“.

DIARIUSZ SEYMU WARSZAWSKIEGO

„Electiey” Jana III°

od dnia 20° kwietnia, do dnia 9° czerwca 1674.

—x—

1674. 4. 20.
do 6. 9.

Z Rkp. Akad. Krak. Nr 44, str. 690—698.

Diaryusz Electiey walney Warszawskiej,
Anno Domini 1674 odprawioney.

20° Aprilis. Zrana naprzód oddawali visity J°MciXiędzu Florianowi Xiążęciu Czartoryskiemu, Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu, iako Primasowi, który na ten czas chorym będąc na łóżku audientie dawał. O iedynastey śpiewał mszę o Duchu Świętym J°McXiądz Biskup Poznański, na którey kazał J°MXiędz Popławski: Wiodąc do cnoty y zgody Ordines, y obiecuiąc, że takiego Electa mieć będziemy, iacy-śmy sami; ieśli dobrzy, dobrego; ieśli źli, złego. Wróżył tandem, że dobrego; chwając cnoty procerum każdego in singulari, et zelum religionis in Ordinibus.

Jechali potym w pole z kościoła zaraz; kędy zgromadziwszy się w Szopie uterque Ordo, poszedł Ordo Equestris między okopy, y zasiadłszy z przeszley Convocatiey Marszałkiem, J°MciPanem Bilińskim, Miecznikiem Koronnym, obraliśmy z alternaty Xięstwa Litew-

skiego J°MciP^a Benedikta Sapihę,* Podskarbiego Nadwornego W°X°L°; nie kréskami, ale przez declaratie zgody z każdego Woiewodztwa, bo nań zgoda wszytkich była. I chcieli go byli obrać per verbum „placet”, gdyby non obstitisset consuetudo. Po obraniu którego y oddaniu mu Laski, wykonał przysięgę w ręku J°MciPana Marszałka przeszłego in eum sensum et rotam: Quia me in officio directoratus fideliter geram, neque Electionis Actum cuiquam extradam, nisi libere, nemine contradicente, Electo. Posłał potym z Koła J°McPan Marszałek do Senatu cum denuntiatione electiey Marszałka: z Xięstwa Litewskiego Pana Kierdeia, Marszałka Grodzieńskiego, (który y perorował do Senatu, bo snadź tak usus obduravit, że na alternacie Litewskiego Marszałka Litwin zwykł denuntiare; w inszych zaś aktach alternata nie idzie, tylko między Małą a Wielką Polską), z Małey Polski J°MciPana Pękosławskiego, z Wielkiey Polski J°MciPana Starostę Kościańskiego, Korzeniowskiego. Po powrocie Panów Deputatów z Senatu soluta sessio.

21° Aprilis. Zasiadłszy w okopach zaraz na illatią J°MciPana Marszałka poszliśmy do Koła przywitać się z Senatem. Tam usiadłszy Pan Marszałek Rycerski na mieyscu zwyczajnym, witał competenter Senat; kędy vicissim odpowiedział od Senatu Xiądz Biskup Krakowski, y zaraz, praeundo exemplo, mianował Deputatów ex Senatu do Kapturu Generalnego: J°MciPana Kasztellana Wileńskiego, Kotowicza; Woiewodę Chełmińskiego, Gnińskiego; Woiewodę Lubelskiego, Reia; respektem zaś spraw pewnych Skarbowych, które z Commissey Lwowskiey odesłane są circa limitationem oneyże do Kapturu Generalnego, mianował insuper y Pana Podskarbiego Koronnego; który wzięwszy głos deklarował się, że tylko do spraw zasiadać będzie skarbowych, kiedy przypadną, gdyż bez iego informatiey nie mogłyby definiri słusznie. Poszliśmy potym do Koła; tam trochę Pan Skolimowski, z Podlaskiego Woiewodztwa, zatrzymał nominatią Deputatów z Koła Rycerskiego do tychże Sądów, napierając się, aby ich obierać per calculos; co że iest y difficile y inusitatum, po kilku głosach supersedował; y mianował J°McPan Marszałek do pomienionych Sądów Deputatów dwunastu; po czterech z provinciey; et sic soluta sessio.

22°, niedziela.

23°, S. Woyciech.

24°. Zasiadłszy J°McPan Marszałek proposuit, aby JchMcPanowie Deputaci do Sądów Kapturowych, tak z Senatu, iako y z Stanu Rycerskiego, przysięgali in facie Reipublicae, według prawa; tudzież,

ieśli-by się zdało, aby się upomnieć rationes Senatus consultorum po Convocatiey odprawionych. Na co oboje gdy zgoda stanęła, poszliśmy do Szopy, y tam PP. Deputaci przysięgali, którym rotę wydawał J^oMcXiadz Podkanclerzy Koronny. Tamże zaraz przysięgali Jchm^cPP. Deputaci z Koła Rycerskiego, którym rotę wydawał J^oMcPan Marszałek Rycerski. Ratione Senatus consultorum declarował J^oMcXiadz Biskup Krakowski, że żadnego nie było Senatus Consilium po Convocatiey. Tak wróciwszy się znowu do Koła, proponował J^oMcPan Marszałek, aby obrać Jchmciów PP, Deputatów do Exorbitantii, ale do tego dla głosów, które zabierano, nie przyszło.

Przytym expostulował J^oMcPan Marszałek, aby Rycerstwo nad pięć głosów na ratę* iedną nie zabierało, y aby inney materiei przypuszczać nie dopuścił, aż-by była zaczęta conclusa; co mu concessum.

Urgebat Rycerstwo, aby Xiąże J^oMcArcybiskup Gnieźnieński auctoritate powagi swey interdicat residentiei Jchmciom Panom Posłom cudzoziemskim w Warszawie mieszkającym, tak aby wyiechali z Warszawy, y gdzie blisko residentiam swoją założywszy, czekali expeditiei. Uskarżał się w głosie swym J^oMcPan Chorąży Łęczycki, że mu gospodę, za pieniądze naiętą na gruncie J^oMciPana Kanclerza Koronnego, wzięto, y tam Posła Moskiewskiego postanowiono.* Wynaleziono tedy medium: w nagrodę tej gospody inną tak wygodną J^oMcPan Marszałek Panu Chorążemu ex offio naznaczył.

Jchm^cPP. obywatele Litewscy wnosili żarliwie, aby stanęła exclusio Piasta, ale irritu conatu; bo Jchm^cPP. Koronni, mianowicie J^oMcPan Podkomorzy Kaliski, dał im replikę: powiedział, że-by to była gentis ohyda, rozumieliby o nas exteri, żeśmy tylko nati ad parendum, non ad regendum. Prędko soluta sessio.

25° Aprilis. Zasiadłszy też uczynił J^oMcPan Marszałek co y wczora propositiā, y chciał Deputatów do Exorbitantii czytać; ale go ciż Panowie Litewscy tąż co y wczora interruperunt contradictiā, że do niczego nie chcą przystąpić, aż wprzód exclusia będzie Piasta. Deducebantur incommoda od nich, które z electiei Piasta być mogą y bywają; y że swemu nie umiemy czy nie chcemy parere; owo zgola znać było z nich, że laborabant suspicione o kimsi, ne ambiret Regnum. Solutae rationes od Koronnych Litwie, osobliwie od Wielkopolaków, idque rationibus Status. Non cessabant oni iednak od przedsięwziętej materiei y uporu swego, aż sessio solvi musiała wcześniej.

26° [Aprilis]. Też continuati discursus zasadzającego się Xięstwa Litewskiego przytym, y allegando, że y na przeszłej Convocatiey była

verbalis na to Rzeczypospolitey zgoda; certabatur ab utrinque rationibus, aż spóźniony czas sessionem solvit.

27°. Zasiadłszy, gdy J^oMcPan Marszałek Koła Rycerskiego uczynił propositiā tractowania Exorbitantii, y chciał do tego mianować Deputatów, nie dopuścili Jchm^cPP. Litewscy, ażby wprzód w swojej uspokoieni byli illatiey. Dany tedy głos naprzód J^oMciPanu Sokolnickiemu,¹⁾ Pisarzowi Polnemu W^oX^aLit^o, który diserte wywodził to rationibus, że nie nowey rzeczy ani niepotrzebney potrzebuie Wielkie Xięstwo Litewskie. Przywodził na to authoritates historików Polskich, osobliwie Sokołowskiego, który circa electionem Henryka Króla wspomina exclusiā Piastów, alias Indigenarum. Wspominał y przeszłą electiā, która się extorsiva być zdała, y wiele za sobą pociągnęła scandala; tak że się prawie pokazało na oko, że zpośrodku siebie obranemu parere nie umiemy Panu. Allegavit y to constanter, iako-by na tę exclusiā na przeszłej Convocatiey verbalis bonae fidei miała nastąpić zgoda, y tak concludował. Dana na to replika od różnych; osobliwie od J^oMciPana Sędziego Sendomirskiego, który wspomniawszy dawniejsze historie, ieszcze y wtenczas, kiedy barziej Polacy sortiebantur quam eligebant Principes, nigdy Patriotas nie excludowali, ale Ich felici gubernabantur imperio. I te świeże, które to allegantur electie, żadnych w sobie nie miały exclusii; y owszem podczas tak Henryka Króla, iako Stefana electiei, obrani byli y proszeni ad sceptra ex Ordinibus Ludzie Wielcy Tenczyńscy y Kostka; ale ci wyrozumiawszy się, sami siebie uczynili exclusiā sponte, którą to wspominaia historie. Nadto exclusia nie może być od Jchmości tak upornie potrzebowana, bo-by trzeba na to pokazać prawo, którego niemasz żadnego, abo przynamniemy wiedzieć-by trzeba Concurrenta tego e medio Nostri, y dopiero ieśli-by iakie miał [niedogodności dla Rzptey], excludować; inaczej żadną miarą takiey na Naród nasz niegodzi się wciągać ohydy. Ani nawet y ta ratia suffragari może, że na Convocatiey przeszłej była na to zgoda, bo to nie była materia Convocatiey, y nie mogła na niey być tractowana, gdyż mere ad ipsum actum Electionis należy; kiedy circa ipsum actum Electionis wolno będzie to zdanie depromere JchmciomPanom Litewskim, y nie obrać, ieśli się będzie zdało, Piasta. Teraz zaś, kiedy praeliminaria Electionis tractantur, niewczesna iest ta materia; y upraszali, aby od niey

¹⁾ Mowa tu niewątpliwie o Michale Druckim-Sokolińskim, Pisarzu WXLito, ale nie Polnym; Polnym bowiem podtenczas był Michał Kryszpin; porównaj miejsca: Vol. leg.: V. 281, 296; a V. 140, 247, 263 &c 285. Potwierdza to wzmianka o nim niżej w niniejszym diariuszu pod dniem 4° maja, przy końcu.

supersedowali. Po tych y tym podobnych ratiach od siłu Jchmciów wniesionych, za spóźnieniem czasu praefatus J^oMcPan Marszałek Koła Rycerskiego, że zdanie iest JchmciówPanów Senatorów, żeby o osmey zrana w Szopie mszey wysłuchawszy, zasiadać. Druga, iесли zgoda iutro dać audientią Jchmciom Panom Posłom Woyska Koronnego. Na obie otrzymawszy zgodę, solvit sessionem.

28° Aprilis. Zpoczątku podobnemi wczorayszym głosami y ratiami pro et contra certabantur; w tym przyszli Panowie Posłowie Woysk Koronnych, których wprowadziwszy Pan Marszałek Koła Rycerskiego, y siedzieć na przysposobionych na to miejscach [zaprosiwszy], dana im iest audientia. Contenta ich Poselstwa były te: Pierwsza żal swój y urazę Żołnierze bene meriti deferebant Reipublicae, że ich od Electiey [na] przeszley Convocatiey excludowano, iakoby Ślachta nie byli, upraszając, aby ta Constitutia skassowana była; inaczey, gdyby tego uprosić nie mogli, tedy kréski swoje wszystkie w ręce J^oMciPana Marszałka y Hetmana Wielkiego Koronnego, Wodz swego, odda[wa]li.

Detulerunt zniszczenie swoje na usłudze Rzptej, aby im zapłacony zwinąć się kazała, a nowe, świeższe y przyszłym pracom zdolniejsze, zaciągała Woysko. Prawa o zatrzymaniu quarty ad executionem aby przywiezione były; Summę na kleynotach assekurowaną aby zapłacono, albo kleynoty w tey summie zastawione aby im wydane były; aby hiberna przy distributivie Wodzów zostawała; Regimenty w okaziey Chocimskiej zniszczone aby ratowane były; tym zaś, na których per legem poena napisana, że w okaziey Chocimskiej nie byli, aby mitigowana była, upraszali; długi po Woiewództwach zatrzymane aby zapłacone były. Były potym instantie za różnymi z Woyska zasłużonymi.

Pochwaliwszy odwagi Rycerstwa J^oMcPan Marszałek Koła Rycerskiego, obiecał pro Repbca, że desideria Jchmci w respekcie mieć będzie, pewni tego będąc, że iako Woysko tak y Wódz veteri more pro Repbca stawać zechce.

Po odejściu Panów Woyskowych skłoniło się tandem Wielkie Xięstwo Litewskie ad eam declarationem, że ponieważ efficere y wypersuadować Rzptej całej exclusiey Piasta nie mogą: tedy sami declaruią się y manifestuią in facie Rzptej całej, że iako teraz na electią Piasta nie pozwalaią, y owszem iey contradicią, tak y circa ipsum actum electionis nie pozwolą y contradicować będą; którą manifestią etiam ad acta zanieść declarowali się. A lubo były tym przeciwnie z niektórych Woiewództw Xięstwa Litewskiego declaratie, iednak

y z Korony siłę przeciw temu głosów y ratii było; osobliwie J^oMci Pana Korzeniowskiego, Starosty Kościańskiego, Brezy, Starosty Nowodworskiego, Żychlickiego, Starosty Waleckiego, Wielko polskich; osobliwie Pana Sienickiego, Podśodka Bełskiego; którzy wywodzili, że takowa manifestatia redolet scissionem, która in unione Xięstwa Litewskiego z Koroną aequiparatur sacrilegio, y kto-by ią miał innovare, pro hoste Patriae w teyże uniey reputandus censetur. Dawał raczey J^oMcPan Starosta Nowodworski to medium, aby raczey przyrzec to sobie sub fide honore et conscientia, że takiego Pana obrać chcemy, który-by ze wszystkich Candidatów naywiększy pożytek przyniosł Rzeczypospolitey; ale się to medium nie spodobało, bo każdy z nas to praesumitur intendere bez declaratiey; satius censuit J^oMcPan Podśodek Bełski poniechać tey szpetney exclusiey, supersedować od szkodliwej manifestatiey, y non per exclusionem, ale raczey per praetentionem czasu swego nieobrać Piasta. I na tym soluta sessio do poniedziałku na godzinę osmą.

29° [Aprilis], niedziela.

30° Aprilis. Zasiadszy declarowali Panowie Litewscy, że od swojej contradictiey superseduia. I tak mianował J^oMcPan Marszałek Koła Deputatów do exorbitantii z każdego Woiewództwa, y ad pacta conventa itidem z każdego; z czym posłał denuntiando Senatowi, którzy toż similiter uczynili.

Wziąwszy potym głos J^oMcPan Konięcpolski, Woiewodzie Sandomirski, Starosta Doliński, uskarżał się, że mu bona Zamoyskie odebrano, y prawem go na przeszley Convocatiey aggravowano absentem.¹⁾ Wziął potym głos J^oMcPan Starosta Kościański, J^oMcPan Sędzia Sandomirski, J^oMcPan Podkomorzy Kaliski.

J^oMcPan Starosta Kościański czynił relatią Commissiey Lwowskiej obszerną, w której to było notandum osobliwie, że iuż y na świeżo uchwalone Poglówne Rzptej wyszły assignatie na zapłatę dawnych ćwierci kończących się ad Novembrem anni praesentis; siłę też Woiewództw nie rachowało się, których delata była niemała czytana; &c. &c. Ztąd patebat, że na przyszłą campanią nie wystarczą te uchwalone podatki na przeszley Convocatiey. O quartę też ze czterysta circiter dzierzawców condemnowano, y kazano tym, co assignatie do nich mieli, apprehendere bona cum omnimodo vigore executionis.

Mianował potym J^oMcPan Marszałek y do gospod revisiey Deputatów.

¹⁾ Patrz konstytucyę Ordinacyi Zamoyskiej dotyczącą, a na Sejmie Convocationis 1674 uchwaloną Vol. leg. V. 209.

Potym wziął głos Pan Sędzia Sandomirski wspierając głos Pana Starosty Dolińskiego z tych przyczyn: że na Convocathey nie mogło to prawo stawać absente Principe. Allegował exemplum, że in simili było prawo napisać na Zamoyskiego Jana, Wielkiego Kanclerza y Hetmana na Convocathey Sigismundi: stare to nie mogło. Druga, że ta sprawa już była in lite w Sądach Seymowych, miała swoje terminy; a statut jest, że nemini bona adimemus, nisi iure victo. Pan Woiewodzie zaś nec citatus nec iudicatus był.

Replicował na to J^oMcPan Podkomorzy Kaliski, że cokolwiek Rzpta uczyniła, uczyniła iako Domina iuris sui; a kiedy prawo zgodne nastąpiło, na które y Woiewództwa Sandomirskiego zgoda zaszła, już o nim disputare czasu niemasz, ale raczey legi latae satisfaciendum; y należy każdemu bono et amanti patriae civi decertare pro lege lata, iako sam protestatus est czynić, declarując, że non ullo odio vel favore czyni, ale że nigdy nie miał gęby na zakup. I na tym soluta sessio.

1° Mai, święto.

2° Mai, hora solita zaczęła się sessia, ale na niey nihil stetit notabile, bośmy y godziny nie siedzieli, y w małej nader frequentey, gdyż tego dnia przyjeżdżał J^oMcPan Jan Sobieski Marszałek y Hetman Wielki Koronny, któremu frequens occurrebat nobilitas gratulabunda victoriey Chocimskiej z Turków; iakoż wielce ludno y ozdobnie wieżdżał. To tedy stanęło, żeby dać audientią J^oMciXiędzu Nuntiuszowi Summi Pontificis w piątek, Posłom Woyska Xięstwa Litewskiego w sobotę. Zsiadł J^oMcPan Marszałek do Xiążęcia J^oMciPana Podkanclerzego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, y tam ziadł obiad.

3° Mai, dzień wniebowstąpienia Pańskiego.

4° Mai, [piątek]. Po mszcy ś. w Szopie odprawionej, na zasiadaniu pierwszy głos wziął Xiąże J^oMc Konstanty Wiśniowiecki, w którym deposuit querelam niesłuchanej krzywdy y contemptu swego, że w gospodzie swej z kompanią swoją siedzący, z okazji tam iakiegoś tumultu od Pana Chrapowickiego wszczętego, naszła go niewinnego piechota Marszałkowska Litewska, y oprócz wielu violentii, gospodę jego ze wszystkiego zrabowała, kędy miał na kilkadziesiąt tysięcy szkody, y sam aegre, uwiedziony od swoich, mortis periculum evasit. Declarowało się tedy Woiewództwo Wołyńskie przy tym stawać, y żadney wprzód nie puszczać materiej, aż się to Xiążęciu J^oMci nagrodzi. Aleć to wnet sopitum posłaniem do Senatu e medio Reipbcae, aby ta sprawa w Kapturze ante omnes per terminum tacitum sądzona była. Brali potym głosy około ordinationey Zamoyskiej,

osobliwie Pan Podsedek Przemyślski Jastkowski, deducendo, że prawo na Convocathey pisać nie możemy, tylko to do Confoederathey należy, y to prawo tym barziej stawać pro ordinatione nie mogło, gdyż jest sprawa ta, iako pokazywał extract pewny, w Sądach Seymowych in termino deliberationis; declarując że go za prawo ex his rationibus mieć nie chce. Similiter Pan Starosta Sieradzki Wężyk, y collega jego, declarowali, że y całego Woiewództwa imieniem usiłować będą, aby to prawo na Seymie Coronationis zniesione było. Ciż zaraz exaggerabant et modum executionis, że nie Starostom, ale Hetmanowi dobra oddać kazano inusitato more, w czym urgebant gravatam esse aequalitatem. Pan Sędzia Płocki replikował na te głosy: naprzód, że też Rzeczpospolita stanowiła to prawo, co y insze wszystkie, ani o tym prawa niemasz, żeby na Convocathey Seymie prawo pisane być nie miało; y owszem są exempla w przeszłych Confoederatiach podobne; nawet y teraz też jest Rzpta na Electey bez Króla, a przecie prawa na exorbitantie &c. pisze; w Sądach zaś co tam za termin był o tey sprawie, nie pytam się, prawi, to wiedząc, że prawa nikt sądzić nie może. Ordinatio zaś Zamoyska wspierała się zawsze mocno na trzech Constitutiach, które to teraz in executionem przywiedzione. Jako tedy żadne Woiewództwo particularne, prawa zepsować nie może, y niegodzi mu się, tak zaś każde zatrzymać ie może; iako się on imieniem Woiewództwa Płockiego deklarował, że go żadną miarą łamać nie dopuści.

Wziął potym głos J^oMcPan Tarło, Starosta Stężycki, w którym przypomniał, iako się pięknie y zgodnie pia consilia zaczęły cum applausu omnium na tym placu, kiedy obrany Director zgodnie, securitas przez Sąd generalny Kapturowy provisa, do exorbitantii mianowani Deputaci, credibile że ie pilno y fideliter connotant, approbandas wkrótce da Pan Bóg communi assensu: a to się działo, żeśmy publicum bonum wszyscy przed się brali. Teraz mało omine prywatne do Koła przypuściwszy materie, zdamy się haerere, na stronę publica odłożywszy; y ta ordinationis Zamosciana materia incompetentem czas bierze publicis negotiis. Dawszy pokoy rationi, które już sufficientissime solvowane są; dosyć na tym, że prawo stanęło zgodne, y przyszło ad executionem, trudno go tedy złamać. Nietylko Rzpta y tak wiele Woiewództw, która partum suum tuetur, ale ieden wolny głos prawo zgodnie napisane utrzymać może. Te wszystkie ratie pro et contra obszerne pro fertilitate ingeniorum miały czas, niż stanęło prawo na Convocathey, y pewnie były na placu; wprzód*

tedy teraz czas krótki Electionis niemi extrahere, satius wrócić się ad publica, osobliwie do audientey Jchmciów Panów Posłów cudzoziemskich; przypomniał audientią J^oMciXiędza Nuntiusza Oyca Świętego, która dziś miała być.

Declarował tedy J^oMcPan Marszałek, że dla niedispositiey ta audientia J^oMciXiędza Legata do iutra odłożyć się musiała. Mianował tedy z Koła deputatów po J^oMciXiędza Nuntiusza do Jchmciów Panów deputatów z Senatu: z Małej Polski Xiążęcia J^oMci Czartoryskiego, Podkomorzego Krakowskiego, z Wielkiej Polski J^oMciPana Krzyckiego, Podkomorzego Kaliskiego, z Wielkiego Xięstwa Litewskiego J^oMciPana Sokolnickiego, Pisarza Wielkiego Xięstwa Litewskiego; y solwował sessią do iutra na siódmą.

5° Mai. Zasiadłszy Pan Marszałek intimował dawny zwyczaj czytania zwykłego projektu o porządku Electiey, życząc tego, aby się to przeczytać mogło interea temporis, a niżeli nadiedzie Legat Sedis Apostolicae, któremu nadchodziła godzina naznaczona audientey. Impediit hunc actum Xiąże J^oMc Konstanty, wniośszy querelam o nieznośną violentią która go potkała przez naście na gospodę iego y wszytkiego zrabowanie, tak dalece, że ledwie y z zdrowiem swoim własnym uchronić się mógł. Declarował tedy, że do niczego przystąpić nie może, póki w tak wielkiej swojej krzywdzie ukontentowany nie będzie. Miała ta materia wielki respect u wszytkich, formuiąc sobie sequelam, że ponieważ się to stało Xiążęcy gospodzie, quid sperandum de securitate mnieny możnych przyjeżdżających pro actu electionis. Atoli facilitando mediis, insze negotia magis urgentia Reipbcae aby nie szły w odwłokę, takim to uspokoiłi sposobem: aby autoritate Koła przez J^oMciPana Marszałka Sąd Kapturowy był compellatus, żeby ta sprawa bez wszelkiej odwłoki sądzona była. Czym Xiąże ukontentowany, [dał] campum cursui consiliorum.¹⁾

Że tedy ieszcze tak prędko przyjazd J^oMciXiędza Nuntiusza non sperabatur, przystąpił Pan Marszałek do czytania projektu o porządku Electiey; co skończywszy nadiechał interea J^oMciXiędz Nuntiusz, którego wprowadziwszy JchmPanowie Marszałkowie w Koło, y miejsce mu podle J^oMci Xiędza Krakowskiego dawszy, in absentia J^oMci Xiędza Arcybiskupa Gnieźnieńskiego locum tenentis, był naprzód czytany credens do Senatu przez J^oMci Xiędza Sekretarza Koronnego, a potem do Koła Rycerskiego, przez J^oMciPana Marszałka; po których

¹⁾ Ustęp ten o załatwieniu sprawy X^{cia} Wiśniowieckiego o najście gospody może tu przez pomyłkę tylko powtórzony; wyżej bowiem już, pod 4^m maja była o tém mowa.

przeczytanych miał mowę, w której opowiedziawszy paternam sollicitudinem Oyca Świętego około Królestwa tego, życzył imieniem onegoż, aby prospiciat to Królestwo rebus suis przez wczesne obranie Pana, takiego iednak, który-by był vere Catholicus, a nie dla Królestwa. Ofiarował przytym decimas per totum Statum Ecclesiasticum naznaczone; przytym Summę gotową kilkakroć sto tysięcy pro subsidio in tam periculoso statu Reipublicae. Declarował y summę trzydziestu sześci tysięcy a Collegio Cardinalium ofiarowaną; item subsidia a Clero per totum Regnum et omnes Ducatus Regni excipienda consensu Apostolico approbavit. Insuper Pastoralement elargivit benedictionem.

Odpowiedział mu imieniem Senatu Xdz Krakowski, dziękuiąc pro Paterna sollicitudine, y J^oMcPan Marszałek imieniem Koła Rycerskiego. A w tym za wyściem J^oMciXiędza Legata, którego numerosus wyprowadzał Senatus, powrócił się J^oMcPan Marszałek do Koła ob intemperiem aëris, która następowała z wielkim szumem. Gdy się wszyscy do Szopy schronili, y nie było z kim siedzieć, intimowawszy na poniedziałek legatią Posła Cesarskiego, do którego przyięcia deputował z Małej Polski J^oMciPana Starostę Stężyckiego, z Wielkiej Polski Pana Krayczego Koronnego, z Litwy J^oMciPana Referendarza Litewskiego; solwował sessią na osmą do poniedziałku.

6° Mai, niedziela.

7° Mai. Mszey ś. w Szopie wysłuchawszy, w Kole przy zasiadaniu J^oMcPan Marszałek naznaczonych JmPanów Deputatów prosił, aby po Cesarza J^oMci Wielkiego Posła poiechali. Zatałmował to głosem swoim Xiąże J^oMc Konstanty Wiśniowiecki y J^oMcPan Starosta Doliński, o ordinatią Zamoyską; lecz dexteritas J^oMciPana Marszałka prędko sprawiła, że Jchmć naznaczeni po wzwyż mianowanego iechali Posła magnifice, bo kilkadziesiąt karoc y kilkaset koni mieli z sobą. J^oMcPan Starosta Stężycki mowę miał imieniem Koła Rycerskiego do Posła.

A interim w Kole głosy zabierano in causa ordinatuey Zamoyskiej, którą kilką tylko głosów infringere chciano, ale kilkadziesiąt wsparta mocno; między którymi w iednym powiedziano: „Invenit emptor venalem Urbem“. Zabrano było ieszcze więcej w tey materii głosów, które JchmPanowie Senatorowie przyściem swoim do Koła na słuchanie Cesarza J^oMci Legaciey dirimerunt. Xiąże Biskup Krakowski od Senatu proponował sessie per Provincias, aby zabezpieczyć malis Reipbcae; czas dzień iutrzejszy naznaczono; miejsce Provinciey Małopolskiej we dworze Xiędza Biskupa Krakowskiego;

Wielkopolskiej u Oyców Bernardinów naznaczono, Litewskiej u Oyców Jezuitów.

Wtym Pan Szawgoc, Poseł Cesarza J^oMci przyjechał; wyszli z Koła do wrót Okopowych Jchm^cPanowie Marszałkowie Koronni, Litewski y Rycerski. Tam Posła przyjąwszy y do Koła wprowadziwszy, miejsce mu dane między J^oMci^aPanem Marszałkiem Wielkim Koronnym, y Panem Marszałkiem Rycerskim. Secretarius Legationis Xiądz był. Ten credens z ukłonami przez Koło niosł. Oddawszy go J^oMciXiędzu Sekretarzowi Koronnemu, wspak z ukłonami na swoje wrócił miejsce. Od J^oMciXiędza Sekretarza po przeczytany credensie, perorował Poseł. Puncta Legationis: że Cesarz J^oM^c in stricta cum Regno Poloniae amicitia et vicinitate żąda, aby takiego Króla Ordines Regni obrali, który-by iura vicinitatis umiał observować, y zachował amicitiam multis foederibus confirmatam. Prosił, aby interessa Królowey JeyMci Polskiej, a rodzoney siostry Cesarza J^oMci były apud Ordines Regni in consideratione. Odpowiedział mu od Senatu J^oM^cXiądz Biskup Krakowski, od Koła zaś Rycerskiego J^oM^cPan Marszałek Rycerski, sufficientissime. Potym poszedł w Koło każdego z Jchmciów Panów Senatorów chcąc z osobna przywitać. Jchm^c także Panowie Senatorowie w pół Koła wyszli excipiendo Cesarskiego Oratora propensiam. Byli tacy niektórzy Panowie Senatorowie, co y z krzeseł swoich nie ruszyli się; pretendowali sobie bowiem urazę, że w credensie nie dołożono tego punktu: „Serenissimae Reipublicae Poloniae“. Co potym J^oM^cXiądz Sekretarz Koronny wytłómaczył, że Cesarz J^oM^c żadnemu Królowi y Królestwu nie daie titulum Maiestatis dlatego, iż od Cesarza J^oMci wszyscy Królowie Korony mieć muszą, y de facto mają. Jako y Polski Król ab Othone koronę otrzymał.

Po odiechaniu Posła Cesarskiego y JchMciów Panów Senatorów odejściu, recruduit przez wiele głosów nieukontentowanie w sprawiedliwości o exces uczyniony Xiążęciu J^oMci Konstantemu Wiśniowieckiemu. Chcieli tego pro iustitia zelatorowie, aby dany był rok J^oMciPanu Marszałkowi Wielkiemu Litewskiemu ratione statuitionis Rotmistrza piechoty, y innych criminaliter obwinionych; y także samemu J^oMciPanu Marszałkowi rok in causa principalitatis ex quibusdam circumstantiis aby był dany, upominano się. Na co gdy Jchm^c Panowie Litewscy pozwolić nie chcieli, Xiąże J^oM^c Konstanty Wiśniowiecki sistendo activitatem in consiliis publicis wyszedł cum protestatione, przy którym wiele obywatelów Woiewodztwa Wołyńskiego, Kiiowskiego, y Ziemie Chełmskiej wyszło. Chciano passivas voces brać, ale visum est J^oMciPanu Marszałkowi solvować sessią.

8° Mai, dzień był Świętego Stanisława naznaczony Provinciey Małopolskiej na sessią u J^oMciXiędza Biskupa Krakowskiego, aby in malis, które premunt Rempbcam mogła się medela wynaleść. Zagał J^oM^cXiądz Biskup Krakowski, y powiedział, że ope Świętego Stanisława succurretur patriae, którego tak wiele razy nietylko privati, ale y cała Oyczyzna doznawała pomocy. W głosach wielu Jchmciów Panów Senatorów wyrażone niebezpieczeństwa, które pociągną za sobą ruinam Reipbcae nostrae; a mianowicie bellum Turcicum. I to do osobliwey considerathey podano, że Moskwicin sub specie amicitiae, contra pacta Ukrainę posiada, y na Wołyniu, Podolu, intendit rozpościerać woyska swoje, a na to żadney naszey gotowości nie masz. Woysko wypowiedziało służbę; o rachunkach Skarbowych non constat, y dlatego, że przez J^oMciPana Podskarbiego nie mogli się informować. Potrzeba też było bytności J^oMciPana Hetmana Wielkiego Koronnego; dlatego tedy sessia odłożona ad nonam Maij.

9na Maij była sessia Małopolska złączona z Wielkopolską w Zamku w Izbie Senatorskiej, gdzie zszedł się dość gromadnie Senat y Rycerstwo, naprzód przystąpili do słuchania informathey J^oMciPana Podskarbiego Koronnego de statu Skarbu, której relathey gdy multa occurrebant dubia, nie przyszło iey doskonale uczynić dla wrywających się z różnych Woiewodztw w różnych interesach głosów. Conclusum tandem, aby J^oM^cPan Podskarbi copiam Summariuszu exacte connotowanego do każdego Woiewodztwa podał, z którego-[by] informowane Woiewodztwa mogły, sensu praeparato, consulere rebus. Declarował się zatym uczynić to J^oM^cPan Podskarbi. A wtym wniosł J^oM^cXiądz Krakowski, prosząc J^oMciPana Marszałka y Hetmana W^o Koronnego, aby Rempublicam informet de imminentibus periculis, y sensum suum aperiat, quid facto sit opus. Sarknęło na to wielu, declarując, że to być in publico nie może, ale raczey dawnym zwyczajem per formatum consilium bellicum dźać-by się to powinno. Była y ta wniesiona materia, żeby do Posłów Woyska Koronnego stanęła Deputatia ad tractanda negotia Woysk; na co gdy stanął consensus, deputował z Senatu J^oM^cXiądz Krakowski Xiędza Kamienieckiego, Rawskiego, Czerniechowskiego, Woiewodów, Brzeskiego y Bracławskiego Kasztellanów; do której Deputathey [że] ze Stanu Rycerskiego, ob absentiam J^oMciP^a Marszałka Koła, deputowani być nie mogli, wzięły to sobie Woiewodztwa do generalnego w Okopach Koła.

A wtym gdy ta sessia godzin kilka wzięła, y magnam partem Woiewodztw od Koła generalnego w Okopach abstraxit, J^oM^cPan Marszałek Rycerski z Xięstwem Litewskim y z niektórymi z Korony,

długą expectativą gromadniejszego Koła adtaediati, zasiedli. Było kilka głosów, którym się ta scissio po różnych miejscach sessii nie podobala. Compellatus tedy J^oM^cPan Marszałek, aby auctoritatem miejsca tego, dawnym zwyczajem y prawem uprzywileiowanego, conserwując, particularnym po miejscach prywatnych sessiom in praeiudicium Koła generalnego zabiegał, zniosszy się koło tego z tymi Jchmciami, którzykolwiek są do tego przyczyną. A gdy dla niegromadnego ześcia Woiewodztw żadne poważne tractować się nie mogły materie, solvit J^oM^cPan Marszałek sessią do iutra na osmą.

10° Mai, [czwartek]. Zaczęta o godzinie dziewiątej sessia na Zamku; zjechał się y do Koła Rycerskiego Equestris Ordo, y de medio sui po iednemu ex gentibus na sessią deputowano, aby more maiorum nic na miejscach prywatnych, ale w Szopie y Okopie consilia były formowane.

Przysłał Króla J^oMci Francuskiego Poseł, prosząc o audientią na godzinę czwartą po południu. Do którego na przyięcie, gdy J^oM^cPan Marszałek Rycerski chciał deputować, wielą głosów to negotium zatamowane; bo z Senatu na Sessiey byli Jchm^cPanowie Senatorowie deputowani, a nie w Okopie. Potrzebowano tedy bytności Jchmciów Panów Senatorów w Okopie, aby nietylko ta deputatia po Posła Króla Francuskiego w Okopie była expediowana, ale też o prolongathey; gdyż ostatni dzień, per legem nominathey przyszłego da Bóg Pana naznaczony następował; potrzeba było cum Senatu conferre.

Przyjechał tedy gromadno Senat do Okopu y Szopy. Do Koła Rycerskiego przysłali trzech Jchmciów Panów Senatorów: J^oMciPana Gnieźnieńskiego, J^oMciPana Brześciańskiego, J^oMciPana Chełmińskiego, Kasztellanów. Propositum od Jchmciów, aby czas, y Jchmciów Panów Deputatów, naznaczyć audientiom Posłów, tak Króla J^oMci Francuskiego, iako y Xiążęcia Lotaryńskiego, (gdyż y Poseł Xiążęcia Lotaryńskiego przysłał prosić o audientiam); a że y drudzy, innych Monarchów Posłowie nie mieli audientey, na którą, aby im była dana, czasu potrzeba; więc że y w Exorbitantie y w Pacta-conventa ieszcze nie wkroczone: propositum Jchm^cPanowie Senatorowie aby przez prolongatią his necessitatibus Reipublicae było provisum. J^oM^cPan Marszałek Rycerski odebrawszy od Jchmciów declaratie, Jchmciom Panom Senatorom dał respons: dziękując Senatowi za paternam sollicitudinem, którą podeymie providendo Reipublicae, y obiecując że facillime Equestris Ordo in propositis necessitatibus do zdania Jchmciów Panów Senatorów accedet. Jakoż po odeściu Jchmciów Panów Senatorów do Szopy, na deputatie po Jchmciów Panów Posłów

pozwolono; y mianował J^oM^cPan Marszałek Rycerski po Posła Króla J^oMci Francuskiego, J^oMciPana Podskarbiego Nadwornego z Małey Polski, z Wielkiej Polski J^oMciPana Miecznika Koronnego, z Litwy J^oMciPana Starostę Owruckiego; po Posła Xiążęcia Lotaryńskiego J^oMciPana Starostę Oświęcimskiego z Małey Polski, * z Litwy*¹⁾, a dla prolongathey wszyscy z Koła Rycerskiego poszliśmy do Okopu, y per declarationes od Woiewodztw stanęła prolongatia do soboty przed Świętą Troycą ad diem 19 Maij.

11° Maij. Przyjechał Poseł Króla J^oMci Francuskiego iuż się było schyliło zpołudnia; od Jchmciów Panów Deputatów y wszystkich Jch Mciów Panów Marszałków wprowadzony do Koła, tam gdzie y przedtym Posłowi Cesarza J^oMci, dane mu iest miejsce. Francuzik młody credens trzymał, którego J^oM^cXiądz Woieński umyślnie informował, aby nie komu innemu credens oddał, tylko J^oMciXiądzowi Biskupowi Krakowskiemu, bo Xiążęcia Arcybiskupa niebyło. Posła zaś Cesarskiego Pan Sekretarz omylił się był, kiedy samemu J^oMciXiądzowi Sekretarzowi do rąk oddał credens. Odebrał tedy J^oM^cXiądz Biskup credens; z rąk Biskupich wziął go J^oM^cXdz Sekretarz, y przeczytał. Poseł pomieniony Xiądz Biskup Massilienski a [Ludovico] decimo quarto, Galliarum Rege, [mówił] dosyć pięknie y długo. Prosił w tey orathey, aby Królem Polskim obrać Xiążęcia Neuburskiego. Obiecywał, że Król Francuski, gdy tego a nie innego obiorą, chce być mediatorem o pokoy między Portą Ottomańską a Królestwem Polskim; a in quantum-by przy uporze stanęli Turcy, obiecał od Króla J^oMci swego Królestwu Polskiemu posiłki. Dziękował mu Xiąże Biskup Krakowski od Senatu. Oddał także drugi credens do rąk J^oMciPana Marszałka Rycerskiego, który J^oM^c Pan Marszałek przeczytał, y na iedną pierwszą oratię Poselską, lubo krótkimi ale pięknymi słowy imieniem Koła Poselskiego dziękował.

Po odiachaniu Posła Króla J^oMci Francuskiego deputował J^oM^c Pan Marszałek Koła Rycerskiego do Jchmciów Panów Senatorów deputowanych z Senatu na odebranie pieniędzy od Jchmciów Xiąży Kardinałów y od Oyca Świętego przysłanych na poparcie wojny Turckiey, z Małey Polski Xiążęcia J^oMci Czartoryskiego Podkomorzego Krakowskiego, z Wielkiej Polski J^oMciPana Podoskiego Podkomorzego Rożańskiego, z Litwy J^oMciPana Marszałka Oszmiańskiego. A że się nie mogła zmieścić dnia dzisiejszego dla czasu krótkiego Legatia Xiążęcia Lotaryńskiego, dlategoż in crastinum odłożona.

¹⁾ Imion w Rkpsie brak.

12° Maij, [sobota]. Posłowie Xiążąt Lotaryńskich, to iest Carola, Concurrentis o Koronę Polską, iako y Stryia Xiążęcia Lotaryńskiego, od Jchmciów Panów Marszałków wszystkich do Koła wprowadzeni. Jeden Sekretarz J°MciXiędzu Biskupowi Krakowskiemu od obudwu Xiążąt, y J°MciPanu Marszałkowi Rycerskiemu credense oddał. J°Mc Xiądz Sekretarz Wielki Koronny do Senatu dirigowane, a J°McPan Marszałek do Rycerstwa, czytał. Perorował facunde dosyć Concurrentis Legatus. Obiecał na poparcie woyny Tureckiey od Stryia Xiążęcia pięć tysięcy piechoty swoim sumptem trzymać, póki woyna trwać będzie Turecka; Xięstwo Lotaryńskie post fata Principis że ma cedere in rem Reipublicae Polonae przyrzekł; za trzy Ćwierci Woysku w służbie Rzptej Polskiej zostającemu zapłacić; Szkołę Rycerską na sto Ślachty Polskiej fundować; czterysta Ślachty Polskiej na Dworze swym trzymać, y de proprio im płacić; połowicę intraty swey roczney pro re Reipublicae Polonae obrócić; w szatach y ubiorze Polskim chodzić przyobiecał. Perorował po nim Poseł od Stryia Concurrentis, iuż nie tak długo, do obietnic pomienionych mowę stosował, zalecał, chwalił Synowca Xiążęcia swego. Xiąże Biskup Krakowski obiema w iedney mowie imieniem Senatu, (wychwalaiać familiam Lotaryńską, dzieła y odwagi tak Antecessorów iako y terazniejszych Xiążąt), dziękował. Jegomość Pan Marszałek Rycerski imieniem Koła oraz obiema dziękował.

Po odiachaniu Posłów Senat do conferentey z Posłami tak Francuskiego Króla, iako y Lotaryńskich Xiążąt, coby za commoda przyносили Rzptej, po dwu ex gentibus, deputowali; w Kole Rycerskim zaś J°McPan Marszałek Rycerski do tychże Jchmciów po czterech ex gentibus deputował.

13° Maij, niedziela święteczna.

14° Maij, poniedziałek święteczny; w który o godzinie dziesiątej conferentia była z Posłami Xiążąt Lotaryńskich. Francuskiego zaś Króla Poseł z Jchmciami Pany Deputatami conferentią odłożył do zniesienia się z Neuburskim Posłem.

15° Maij, wtorek święteczny. W ten dzień umarł Xiąże na Klewaniu Czartoryski, Arcybiskup Gnieźnieński, tu w Warszawie, we dworze Arcybiskupim, o godzinie siódmej na półzegarzu przed południem, którego śmierć pomieszała wszystkich electorów animusze, bo był człowiek nietylko pobożny, ale też magnae authoritatis, na której-to powadze należało wiele salutis Reipbcae. Za iego tedy śmiercią wiele ubyło Królestwu Polskiemu; Pan Bóg, prawie przyczyniaiać nam karanja, wziął go z tego świata.

16° Maij, [środa]. Rano o dziewiątej na półzegarzu continuo-wano conferentiam z Posłem Xiążęcia Lotaryńskiego; barzo contenci zostali JchmćPanowie deputowani, tak ex Senatorio, iako y ex Equestri Ordine.

Przed południem zaczęta sessia, tak pod Szopą JchmćPanowie Senatorowie, iako y w Okopie Equestris Ordo.

Zabierano głosy, a mianowicie z Litwy, prosząc, aby ich wyba-wić z niewoli Jchmciów Panów Pieczętarzów Litewskich; to iest, aby Jchmć Panowie Pieczętarze więcej iuż nie mieli władzy podpisywać bannicyi; y o correcturę Trybunału prosili, aby się tak na Trybunale sądzić mogli, iako w Koronie Wołyńskiej Woiewodztwo sądzą, gdyż ich ieden Wołyński równa Statut.

Po południu zaś o godzinie trzeciej miał audientią Poseł Xiążęcia Neyburskiego, który Instructią iedną do całej Rzptej oddał J°MciXiędzu Biskupowi Krakowskiemu. Tę J°McXdz Sekretarz Wielki Koronny czytał. Po przeczytaniu perorował dość długo ale głucho. J°McXiądz Biskup Krakowski od Senatu, J°McPan Marszałek Rycerski od Rycerstwa, odpowiadali.

Po odeściu Posła oddany iest list J°MciPanu Marszałkowi Rycerskiemu od Xiążęcia Modeńskiego przez iegoż Ablegata; oraz prosił Ablegat o deputatą ad conferendum z sobą de commodis, które chce ofiarować in rem Reipbcae nostrae, in quantum-by Xiążęcia Modeńskiego za Króla obrano. Deputował tedy J°McPan Marszałek Rycerski po dwu ex provinciis, y solvował sessią.

17° Maij, [czwartek]. Zasiadszy zpołudnia, czynili relatią conferentii swoich z Oratorami Panów Candidatów, deputowani do nich ex Ordine Equestri. Lotaryński trzy ćwierci Woysku płacił, co wynosiło więcej niż pięć millionów; obiecował Fortece recuperować; pięć tysięcy piechoty swym kosztem trzymać przez woynę Turecką; młodzi ślacheckiey sześćset chować na Dworze swym; Rycerską Szkołę fundować na sto Ślachty; Xięstwo Lotaringiae post recuperationem onego przyłączyć do Korony.

Neyburski siedm millionów obiecował, et alia similia.

Od J°MciXdza Nuntiusza declarowano, że ma z tego urazę, że te kilkadziesiąt tysięcy, co dał na provianty, nie wie iako się obróciły; declarował, że ma ieszcze sto tysięcy w dobrej monecie, ale ich nie da, aż będzie securus, że się na naywiększą potrzebę woyny Tureckiey obróca.

Potym brali głosy, osobliwie Pan Sędzia Sanocki, który w głosie swoim institit, aby J°McPan Podskarbi o dispositiey tych kilkadziesiąt tysięcy od Oyca Świętego dał informatą, tak Rzptej iako

y J^oMci Nuntiuszowi, abyśmy go od dalszych succursów nie odrzabili.

Pan Pisarz Poznański inferebat exorbitans w Sprawiedliwości, przypominając Sądy niesprawiedliwe, a ieszcze niesprawiedliwszą executią z Pana Lubomirskiego; a znowu ieszcze barzieszy exaggerując y ganiąc Gołębską, kiedy sama malitia, y zawziętość Pana, formaverat Sądy. Aby takim zabezpieć rzeczom, declarował, że na nominatią nie pozwoli, aż się temu stanie dosyć, y na prolongatią też nie pozwoli.

J^oMcPan Starosta Oświęcimski życzył, żeby poprawić to, co in pactis z Królem przeszłym stanęło, aby ex pluralitate Król na sądach nie [wyrokował], ale raczieszy uważał pondus rationum. Druga, aby avulsa od Starostw sądowych wrócone były, gdyż Starostowie według prawa powinni praesidia trzymać na Zamkach, a im przeciw temuż prawu poodrywano dobra. Trzecia, że nie pozwoli do nominatiew Pana, aż będzie uczyniona relatia Commissyi Ekonomicznych, ne Princeps egeat potym.

Było y inszych głosów niemało podobnych. Tandem J^oMcPan Marszałek powiedziawszy, że dziś miała być audientia Posła Kurlandskiego, która propter absentiam Panów Senatorów, na sessiey będących u Reformatów, być nie mogła iuż, naznaczywszy na jutro audientią Duńskiemu, Brandeburskiemu, Kurlandskiemu Posłom, solwował sessią.

18° Maij, [piątek]. Późno iuż, dla sessyi provincialnych, zasiadłszy Pan Marszałek, y declarowszy, że dla słabości zdrowia Duńskiego Posła, obiecana, dziś być nie może audientia, per consequens y drugich Posłów. Czytał list od Xiążęcia Sabaudiae, który pisał, że posyła Ablegata swego, zalecając do Korony Polskiej Thomam a Sabaudia, nepotem ex consobrino suum. y prosząc, aby się z iego tymże Ablegatem znieśli de conditionibus. Mianowani tedy do conferentiew z nim Deputaci z Koła, iako y do drugich.

Wziąwszy potym głos Pan Radoszowski z Woiewodztwa Sieradzkiego, skarżył się na Commisią do Żup, że mu non satisfactum w zapłaceniu kilkudziesiąt tysięcy wydanych za assekuracją Rzptey na koszty tychże żup Bocheńskich, y ponieważ querulabatur być się* wyzutym z substantiew przez to, nie chciał do niczego przystąpić, aż mu w tym satisfactum będzie.

Wziął potym głos Pan Podśudek Przemyński Jastkowski, wspominając także swoją dawną declaratią, że y on chce tamować sprawę Rzptey ob iniuriám, którą praetendebat z napisanego prawa na Convocatiew o ordinatiew Zamoyskiej. Potym, kiedy tego nie przyjęto, y chciano brać głosy, Pan Woiewodzie Sandomirski, Starosta Doliński,

wyszedł z protestatią o nieucontentowanie swoje; za nim y Pan Janicki; et sic activitas cessavit. Chcąc tedy przecie continuare negotia Reipublicae, J^oMcPan Marszałek, prosił Ichmciów, aby ad Senatū poyść ad consulendum de patria; y kiedy się zgoda być zdała, ruszył się. Z Woiewodztwa iednak Sandomirskiego obstiterunt...¹⁾ że się musieli wrócić do Koła z J^oMciąPanem Marszałkiem. Zasiadłszy tedy znowu, były podawane media do uspokojenia tey contradictiew. Acceptatum to, aby Senatu prosić, aby w to wdał auctoritatem suam, y posłani o to z Koła Deputaci. Obiecali Senatorowie; y tak soluta sessio od J^oMciPana Marszałka do iutra na ósmą, kędy ad nominationem accessu[ri] insimul cum Senatu w Kole naszym rozmówić* mamy, y wespół z nami Senat zaraz ma zasieść, iako w dzień ad eum actum naznaczony.

19° Maij, [sobota]. Ponieważ był dzień naznaczony na Electię, zasiadłszy wprzód w Kole, wszytka prawie Korona y część Wielkiego Xięstwa Litewskiego potrzebowali przystąpić do Electiew. Część większa Xięstwa Litewskiego contravenit, żądając prolongatiew, na którą że zgody nie było, non obstante hac contradictione, klękawszy wpośród Koła Książdz Biskup Krakowski zaczął „Veni sancte Spiritus“. To prześpiewawszy rozeszliśmy się na Woiewodztwa.

Medio cursu votorum, kiedy się naprzód Ruskie Woiewodztwo zgodziło na J^oMciPana Jana Sobieskiego, Marszałka y Hetmana Wielkiego Koronnego, y do inszych posłali, do teyże zgody invitując, Woiewodztw. Z Xięstwa Litewskiego też przyszli Posłowie, declarując, że insistent manifestationi suae, że Polaka obrać nie pozwolą, którą in facie Reipublicae na początku Seymu zanosili. Przyszły tandem iuż po zachodzie słońca Woiewodztwa do generalnego Koła, y declarationie czyniły, każde z osobna; ale kilku z każdego niemal Woiewodztwa Candidatorum vota declarowane były; naywięcey iednak miał J^oMcPan Marszałek Wielki Koronny. Że się tedy tego dnia nie mogła zgodzić Rzpta, zwłaszcza propter recessum plurimorum z Xięstwa Litewskiego, choć w noc siedzieli przy świecach, soluta sessio do iutra.

20° Maij, dzień był niedzielny, Tróyce przenayświętszey święto; sessia na dzień ten była limitowana. Przed zasiadaniem miał mszą ś. J^oMcXiądz Biskup Poznański. Zasiadliśmy w Kole po mszy ś. sine activitate, bo niektóre Woiewodztwa osobne za Kołem generalnym

¹⁾ W Rkp. opuszczono jakoby wyraz jakiś, (prawdopodobnie łaciński, bo pisarz tępo po łacinie czytał), może tylko wyraz „nonnulli“ l. t. p.

mieli sessie, y Litwa, którzy byli cum contradictione wczora wyszli, in facie Reipublicae non comparuerunt. W tych godzinach niektóre Woiewodztwa z Jchmciami Pany Senatorami swych Woiewodztw, z congratulacją iako do nowego Pana do J^oMciPana Marszałka Wielkiego Koronnego przychodzili. Co po swoiey sessiey y Woiewodztwo Poznańskie cum congratulatione przystąpiwszy uczyniło. Niektóre zaś Woiewodztwa tey congratulatiey nie czyniły; zatrzymali się, ażby byli spólną widzieli zgodę.

Zdało się wszystkim w Kole zasiadającym do Jchmców Panów obywatelów Litewskich, zapraszając Jchmców do spólney zgody, e medio sui wysłać; iakoż Xiążęcia J^oMciPana Woiewodę Bełskiego, Polnego Hetmana, J^oMciPana Woiewodę Mazowieckiego, J^oMciPana Woiewodę Czerniechowskiego, J^oMciPana Kasztellana Brześcia Litewskiego, wysłali, y z Koła Rycerskiego po dwu ex Provinciis; którzy powróciwszy relatią czynili ore Xiążęcia J^oMciPana Woiewody Bełskiego, ofiarując, że Jchmc Panowie Litwa ma swych przysłać posłów. Jakoż przysłali kilku Jchmców Panów Senatorów, y z Rycerstwa także kilku. J^oMcXiądz Biskup Wileński miał mowę od Jchmców Panów Contradicentów Litewskich, declarując, że ad communem consensum Rzptey przystąpią do nominatiey praevis pactis-conventis. O czas prosił, ósmą na jutro godzinę. Inhaerendo tedy tey declaratiey, solvowano sessią do iutra; dla której sessiey odłożono pogrzeb Xiążęcia J^oMci Arcybiskupa Gnieźnieńskiego na wtorek.

21° Maj, [poniedziałek]. Po południu przy zgromadzeniu całej Rzptey, declarowały Woiewodztwa Wielkiego Xięstwa Litewskiego zgodę na J^oMciP^a Sobieskiego; która kiedy się skończyła, J^oMcXdz Biskup Krakowski, Andrzej Trzebicki, z J^oMciąPanem Kasztellanem Krakowskim, Warszycim z domu, wyszedszy wpośrzed Koła, pytał po trzy kroć, obracając się coraz w inszą stronę, ieśli zgoda na J^oMciPana Jana Sobieskiego, Marszałka y Hetmana Wielkiego Koronnego. Kiedy tedy zgoda była wszystkich, raro exemplo przez trzy dni trwających, nominował go za Króla Polskiego, y zaczął, 'Te Deum laudamus'; które wszyscy prześpiewawszy, ruszyli się prowadząc Króla J^oMci obranego do Świętego Jana kościoła. A tymczasem tak infanteria iako y armaty ognia gęsto dawały. Do kościoła przybywszy znowu Król obrany pokłęknał, którego we drzwiach kościelnych potkał Legat y Francuski Posel, y prowadzili go pod ręce do kościoła, y znowu zaczęto, 'Te Deum laudamus'. Po którym skończonym, była exhorta przez Xiądza Pikarskiego uczyniona. Po niey szedł Król nowy z visitą do Królowey wdowy, po tym do ciała, a potem z tąż wszystką

assistentią, tryumfem y gęstym infanteriey strzelaniem, iachał z wielką assistentią do pałacu mrokiem.

22° Maj, [wtorek]. Sessia była na Zamku, na której nie był J^oMc Pan Marszałek Rycerski, bo że się byli ziachali niektórzy Jchmc do Okopów, y on tam do nich musiał iachać. Na tey Sessiey w Senatorskiej Izbie głosy rozdawali JchmcPanowie Marszałkowie Większy Litewski, y Nadworny Koronny. Propositum od J^oMciXiądza Biskupa Krakowskiego, aby pacta-conventa z Królem J^oMcią były spisane; provisia Królowey JeyMci wdowy aby była prawem obwarowana; de tempore et loco Coronationis aby decidowano; o Woysku y wojnie aby tractowano. Do której propositiey głosy tak Jchmc Panowie Senatorowie, iako ex Equestri Ordine zabierali. J^oMcXiądz Biskup Poznański chciał tego, aby włożyć inter pacta-conventa Królowi J^oMci, izby prawo o Urzędach Koronnych, aby od Seymu do Seymu, tak na Buławy, Laski y Pieczęci, Przywileie wydawał, poprzysiągł; Ekonomii aby nie arendował; Residenci cudzoziemscy aby odiechali, y ieśli mieć tu chcą Residentów Panowie Cudzoziemscy, żeby mieli Polaków. Była też y quaestio morae imieniem J^oMciXiądza Biskupa Kuiańskiego, że iemu należało Króla J^oMci nominować, a nie Xiądzu Biskupowi Krakowskiemu. Odpowiedział J^oMcXiądz Biskup Krakowski, że kilką Constitutii obwarowano, aby vacante sede Archiepiscopali y nominatia y koronacya do Biskupów należała Krakowskich. Nil tedy conclusum, ale z tym wszystkim referowali się do Okopu Koła generalnego, y solvowano sessią na iutrzeyszą godzinę siódmą.

23° Maj, [środa]. Prawie o piątej z południa zasiedli w Zamku w Senatorskiej Izbie Ordines, y uczynił propositią J^oMcXiądz Biskup [Krakowski] pactorum-conventorum z Królem J^oMcią obranym, mówiąc, że w dobrym rządzie nie miała być nominatia obranego Pana, aż-by wprzód były z nim pacta-conventa spisane, iako było za Władysława, Kazimierza, etc.; że iednak teraz, a to zelo et fervore electorum stało się, że wprzód iest nominowany Król, niż pacta spisane, nihilominus pisać ie trzeba; y chciał ie, ieśli-by zgoda była, sconi-powane ad consessum czytać. Były sensus różnych: iedni wprzód potrzebowali Oratorów od Króla J^oMci; drudzy exemplis docebant, że tam w Okopach mają być słuchani Oratorowie Króla J^oMci, nie tu. Osobliwie to wywodził J^oMcPan Chrapowicki, Woiewoda Witepski; y życzyli, aby solwować tę sessią, a w piątek rano w polu zasieść, y tam, ut moris est, z Oratorami Króla J^oMci stanowić pacta-conventa. Tandem superârunt te ratie, że expedit przeczytać ten proiect pactorum-conventorum, które Rzpta ma podać Królowi J^oMci, a tam

zaś w Okopach te umawiać, które nam od Króla J^oMci podane będą in commodum Reipbcae, boby tam czasu tyle nie było, nec deceret dopiero przy Oratorach Króla J^oMci umawiać się y zgadzać na to, co-by mu Rzpta podać miała. Stetit tedy; y czytano z kilkanaście punktów z dawnych pakt z Królami przeszłemi wypisanych. Potym za zapóźnionym czasem soluta sessio do piątku w Okopach.

24° Majj, Boże Ciało. Królestwo nowe szło w processiey solenney, która była od Świętego Jana do Panny Mariey na nowe miasto. Niesiono w tey processiey z ośmdziesiąt Chorągwi y Buńczuków Tureckich. Ognia też piechota mocno dawała. Siedziało Królestwo tego dnia w kościele pod baldakinem.

25° Majj, [piątek]. Przed południem ziechali się do Okopów, y tam przyjmowali Posłów Króla J^oMci obranego ad Rempublicam, między którymi pierwszy był J^oMćXiadz Biskup Warmiński Wydzga, który facundissime mówił, merita Króla J^oMci in Rempublicam wspominając, y debitam gratitudinem obiecując. Quoad vero conditiones, te są od Króla J^oMci podane: 1°. Że chce sine restrictione przysiądz, żąda tedy, aby conditiones impossibiles nie były mu in pactis conventis od Rzeczypospolitey podane; y ta, że nie ma abdicować, aby nie była włożona. Król J^oMć zaś obiecuie więcej czasu w obozach, niż w namiotach* [w pałacach?] trawić. 2°. Że kleynoty Rzptey, które są in deposito u Króla J^oMci w długi winnym woysku cudzoziemskiemu, wróci Rzptey, a dług zapłaci de proprio. 3°. Summę na Gniewie sobie od Rzptey assecurowaną wraca Rzptey y ustępuje iey. 4°. Lwów obiecuie fortificować, y którą drugą fortecę, ad libitum Reipublicae. 5°. Szkołę Rycerską na Ślachtę w Warszawie dla ćwiczenia mieć chce. Nakoniec nie iest extra spem, że y Król Francuski in favorem iego da co pieniędzy Rzptey. Xiąże Brandeburskie obiecuie dla niego nad powinność tysiąc ludzi; y Xiąże Kurlandski pewną kwotę. etc.

Po wysłuchaniu tedy Panów Posłów Króla J^oMci, responsie, y wyprowadzeniu ich, soluta sessio w polu, y przeniesiona do Zamku, dla dokończenia pacta-conventa,* y dalsze consilia* Reipbcae. Po obiedzie zasiedli w Zamku, gdzie Oratores Króla J^oMci przybyli in medium. O tym zaraz był discurs, ieśli expedit umawiać y ucierać pacta in praesentia Oratorum. Conclusum tedy, aby wyszli; y gdy ustąpili, proposita zaraz była materia o provisiey, per Confoederationem Królowey wdowie, dwakroć Sto tysięcy, warowaney. Długo pro et contra rationes dawano; a było in consideratione, aby naznaczyć proventa, które-by per nobiles possessionatos administrowała propter maiorem certitudinem, ponieważ Króla Kazimierza provisia nie dochodziła post

abdicationem. Także zdało się compendiosius, aby Król J^oMć Starostwa, które ante electionem trzymał, dał in commutationem bonorum reformationi subiectorum; co ob breve tempus gdy concludi nie można było, wziął to na się Xiadz Biskup Krakowski, y podiał się z Królem J^oMcią wynaleść sposób placenia provisiey.

Na czym solwowano sessiã do iutra na siódmã.

26° Majj, [sobota]. Zasiedli w Izbie Senatorskiej continuować pacta conventa. Czytano punctatim; propositum od Króla J^oMci de abdicatione, wzięto in discursum punkt; nic nie pozwolono nań; y do innych punktów przymawiano się; potrzebowano Jchmciów Panów Oratorów, dla których bytności soluta sessio do poobiedzia.

Po obiedzie znowu zasiedli; o szóstey byli przytomni JchmćPanowie Oratorowie; controvertowano y umawiano z nimi. A że było o provisii Królowey JeyMci non decisum, na czym naywięcej należało, dlatego, że ieszcze J^oMćXiadz Biskup Krakowski non conclusit z Królem J^oMcią tego punktu, solwowano sessiã na poniedziałek.

[27° maja, niedziela].

28° Majj, y insze dni, circa pacta-conventa swarzono się, które gdy namówiono, y czas coronationis naznaczono:

1° Junij, w piątek, Pan Podkomorzy Zmudzki, trzeciego dnia, gdy się iuż dokończać miały pacta-conventa, nie dał propositiey uczynić J^oMciPanu Marszałkowi Koła Rycerskiego, tak, że mu musieli pierwey pozwolić mówić. Dwa punkty tedy położył pro obstaculo: Pierwey opisanie Domus Regiae; a potym, żeby Król J^oMć Woysku Litewskiemu zapłacił trzy Ćwierci, tak iako to niektóre Subiecta obiecowały. Wygadawszy to, gdy prosił Pan Podkomorzy Kaliski o głos, a potym Pan Chorąży Sendomirski chciał mu wywieść, że Pan Marszałek oraz wszytkiego przeczytać nie może, [że] z-concipowana iuż była [circumscriptia]:¹⁾ tymczasem on zaniósł protestatiã nie słuchając rationes ich; cum protestatione wyszedł; J^oMćPan Marszałek Koła Rycerskiego nie mógł go dogonić; który gdy powrócił niedogoniwszy, dany głos Panu Podkomorzemu Kaliskiemu. Ten deduxit: iż wszyscy dopomożemy circumscriptiey Domus, bo całej Rzptey wiele na tym należy; co zaś o wypłacenie Ćwierci, iuż to J^oKMć wyraził scriptem characteru swego, co ma uczynić dla Rzptey; dał przytym rationem, że takowa protestatia wagi nie ma żadney, gdyż insza-by rzecz była, gdyby nie chciano opisać Domum Regiam, wolno-by się o to protestować. Co zaś o obiecaną przez Króla J^oMci summę, nie

¹⁾ Rkp. „conscrip̃tia“.

znayduie się to w scripcie podanym od J^oKMci; deduxit, iż takowa protestatia, która się nie na prawie funduie, et non in libera voce, nie ma mieysca na tym placu. Mówił potym Pan Podstoli Zmudzki, Towarzysz Chorągwie Usarskiej J^oMciPana Woiewody Wileńskiego, nieiaki Grotus. Ten się zdał, że miał mollificować sermonem Pana Podkomorzego; aż on gorzey pokaził; declaravit, że tu iuż activam vocem nie macie, kiedy Podkomorzy poszedł cum protestatione, activitas nulla; przed kilką dni przeczytano ten punkt o Coronathey Króla J^oMci; myśmy tu w te czasy nie byli praesentes; zaczym invalidamus Coronationem, ani na nią nie pozwolimy, declarando et electionem nullam, et actum nullum. Człowiek to młodziesienki. Deducował mu to Pan Chorąży Sendomirski, że actus electionis ani Coronationis nie może mutari a tota Repbca; te actus sunt approbati et trutinati, y mutari to nie może, ani przeciwko temu nie idą żadne protestationes; gdyż actus electionis dość deliberate odprawował się, et in solita forma, gdyż iednego dnia zawsze Electiones stawały, a ta Electia przez trzy dni deliberato animo et maturo iudicio tak Senatus iako y Stanu Rycerskiego [stawała]; y ta ratia nie idzie, że kto nie iest praesens kiedy conclusiones stawiają gestorum Reipublicae, aby ci, którzy trzeciego dnia abo czwartego przychodzą, mieli takie conclusiones invalidować. Że człowiek młody, odesłał go do starych Koryfeuszów, którzy od lat trzydziestu z Litwy bywaią Posłami; dał solidissimas rationes. Że tedy nadęte rzeczy były, y namówione, kilka inszych Zmudzkich Obywatelów, nie upraszając głosów, declarowali, że y my cum protestatione wychodzimy, invalidando actum electionis.

Potym Pan Dąbrowski, Pisarz Grodzki Wileński uprosiwszy głos, declaravit, że activitas nulla, że ci cum protestatione wyszli; gdyż w tey mierze była-by oppressa libera vox. Disputabatur z nim nie-mały czas. Tandem Jchmć Panowie Senatorowie głos poczęli brać, interpretari wszystkie leges nostras, a ludzie wszystko wielcy; poszedł potym Pan Dąbrowski, y nie pokazywał się więcej, victus rationibus. Interea Górski nieiaki, Towarzysz także Chorągwie Woiewody Wileńskiego, ten iuż wyuzdanie mówił: że Electum nie mam pro electo, ani to być może, żeby było coronatum caput eius. Na którego fremitus były wielkie; ale on musiał mówić co mu kazano. Declarował, że na koronacyą Królowey perpetuis temporibus nie pozwoli; Synów Królewskich aby Królewiczami nie zwano; y cokolwiek było sarkazmów, sine ratione mówił y gadał. Tandem zruszył wszystkich przeciwko sobie: besztali, łaiali, złorzeczyli; iuż też wręcz mówili, że to nie iest vox libera, ale licentiosa; żeby oknem wyrzucić, rozsiekać.

Przyszło tedy mówić wręcz, aby ci wszyscy protestantes stanęli w polu, rationibus z nimi poydziemy, z prawa disputować; obaczmy, ieżeli prawne dadzą rationes, abo nie. Tandem passive pozwolono mu mówić. Że tedy iuż nie mogli progredi, aby dalsze pacta-conventa czytane były, declarowali, żeby solennizować te wszystkie pacta y artykuły, które były przeczytane, umówione, y umoderowane. Szukano tych protestantes, ale ich chowano w piwnicy gdzieś; o co wielki hałas był na Woiewodę Wileńskiego; ale on to wszystko połknął. Stańło tedy na tym, że to wszystko do druku podać. Tandem Pieczętarze Litewscy poszli z Panem Marszałkiem, popisali per capita, co miano do druku podać; ostatek w reces do przyszley da Pan Bóg Koronatiey. Koronatia declarowana pro die 22 Julij; nazaiutrz Sejm sine solennitatibus dwuniedzielny, na którym nic niema tractari, ieno obrona Rzptey, a solennitates actorum interregni. A ieżeliby pora wojenna przeszkodziła, tedy declarowana pro 2 Januarij cum omnibus solennitatibus. Seymiki maią anticipować sześciami niedziel; Sejm ma być sześć-niedzielny.

5° Junij, we wtorek, Król J^oMć przysięgał. Solennizował Xiądz Biskup Krakowski in praesentia Nuntiusza, Posła Cesarza J^oMci, Posła Króla Francuskiego, y Posła Brandeburskiego. Ci dway pierwsi prowadzili Króla J^oMci. Po mszy świętey miał przemowę u ołtarza Biskup Krakowski, siedząc, do Króla J^oMci, dając mu omnem benedictionem nomine totius Reipublicae et Senatus. Nominem zaś Koła y Stanu Rycerskiego J^oMćPan Podskarbi Litewski, Marszałek Koła. Dziękował od Króla J^oMćPan Woiewoda Chełmiński; a potym Król J^oMć poprzysiął pacta-conventa sine omni restrictione mentis. Potym prowadzili go do Pałacu circa tertiam horam aut quartam post meridiem. Prowadzili go ciż Posłowie aż do Pokoiu; tam mu seorsive każdy congratulatią czynił, a od Oyca S^o cum benedictione.

Od Cesarza y Dworu iego były listy do Szaffgoca exprobrando mu, że nie zaraz congratulabatur imieniem Cesarza J^oMci Królowi J^oMci; y kazano mu agnoscere culpam suam. Aleć y Królowey Jey Mci za złe Cesarz J^oMć miał, że wybieżała z Zamku, y że visity nie oddała Królowi J^oMci, który iey visitę oddał, z kościoła, post Te Deum laudamus.

6ta Junij, [środa]. Było consilium bellicum in praesentia czterdziestu Senatorów. Proponowane puncta od Króla J^oMci przez Xiędza Podkanclerzego Koronnego: ieśli expedit Królowi J^oMci ruszyć się zaraz na tę wojnę, czyli wprzód Koronatią odprawić: różne koło

tego vota były, więcej jednak takich, a prawie trzy części, żeby unctus et coronatus poszedł na tę wojnę, propter assistentiam angelorum. Jako ucontentować Woysko, które niepłatne, znużone, etc.: aż na to declaratum, aby J^oM^cPan Podskarbi dał pieniędzy, y żeby uniwersały Król J^oM^c posłał do wszystkich Woiewodztw, aby podatki winne in instanti wydawali. O proviantach, z kąd na nie pieniędzy zaciągnąć na proviantowanie woysk; declaratum: że już Rzpta uprosiła JmPana Chorążego Sandomierskiego o to; Wasza KrM^c racz go approbare; etc. Z pieniędzy Oyca S^o część na provianty; ostatek suppleat Podskarbi Koronny. Jeśli acceptować posiłki od Króla Szwedzkiego, który declarat pięć tysięcy piechoty; declaratum: żeby acceptować. Jeśli acceptować posiłki od Brandeburczyka, który declaravit dwanaście set dragoniey, bez ślepych koni, swoim własnym kosztem alere ich y w obozie; z osobna trzy tysiące piechoty, którą trzeba żeby Rzpta lenungowała, a on monderowaną da; declaratum: żeby acceptować. Jeśli acceptować od Xiążęcia Kurlandskiego dwa tysiące piechoty, y kędy im monster plac pokazać, y z kąd im lenungi obmyślić; który przytym ieszcze declarował Syna swego posłać, y do tych dwu tysięcy trzy tysiące ieszcze zaciągnąć piechoty Xiążęcia Brandeburskiego gotowey, także raytariey kilkaset koni y dragoniey, propter custodiam Syna iego; declaratum: że acceptować. Królowi J^oMci dać potestatem, żeby tych ludzi iako nayprościej przeprowadzić kazał.

Xięstwa Litewskiego proponowanych było punktów dwanaście.

Post vota tedy Senatoria, które się przez trzy dni odprawowały, Król J^oM^c cum stupore wszystkich mówił: Dziękuiąc Stanom Rzptey, że go godnym uznali być berła, luboć to wielki ciężar na głowę iego, y nie czuie się być zdolnym onego; atoli bierze sobie na pomoc Boga samego, z którego woli świętey on gubernat te przyjął; iako tedy będąc na Urzędach swoich wiernie y życzliwie służył Oyczyźnie, tak y teraz curam Reipbcae wzięwszy na się, wiernie y życzliwie służyć iey zechce, propagando cultum divinum, staraiąc się, żeby światnice wyrwał y odebrał z obrzydliwości Machometañskiej, żeby reprimere mógł vires nieprzyjaciela Krzyża świętego, aby pokoy złoty y pożądany prędko uczynił miłey Oyczyźnie, et alia multa. Dla czego nie chce się kwapić na Koronatią do Krakowa, aż po skończeniu pory woienney, żeby laureatum victoriis caput nioś do niey.

Acceptowali to wszyscy wdzięcznie od niego, et benedixerunt nomen eius, y przez takową declaratią serca wszystkich pociągnął do siebie.

9° Junij, w sobotę. Tandem było consilium bellicum arctius, przy

którym byli Hetmani y Posłowie Woyskowi Oboyga Narodów; było y Senatorów niemało, y nam też kilkom kazano być przytym.

Proposuit sam Król J^oM^c puncta. Pierwszy: Kędy Oboz generalny osadzić, y iako prędko. Na ten punkt ze trzy abo cztery godziny deliberatum; co inszego intulerunt: Woiewoda Wileński ad propositam materiam nic nie [mówiwszy], ¹⁾ declarował impossibilitatem, aby Woyska Litewskie in tempore stanąć miały, tak znużone, niczym dotąd po wojnie Chocimskiej nieposilone. Summo motu to tractował. Tandem dawali mu rationes różne, że takowe wymówki w Hetmanach niepowinny być. Tandem Król J^oM^c declaravit, że Respbca constituit, kleynoty te, które Król J^oM^c wydaie, zastawić we stu dwudziestu tysiącach na ukontentowanie Woyska Litewskiego; z summy Oyca Sw^o piędziesiąt y sześć tysięcy sześćset sześćdziesiąt sześć złotych, y groszy dwadzieścia; to wszystko uczyni pół-trzecia kroć sto tysięcy. Z Podymnego też dwoyga, które wybieraia w Xięstwie Litewskim, przynamniej dwa kroć sto tysięcy mogli już wybrać, iako to Xiądz Biskup Wileński declaravit ore suo, że Duchowieństwo w dioeciesiey Wileńskiej wydali już wszystkie podatki. Ale Woiewoda Wileński nie chciał się tym acquietować.

Tandem Panowie Sapieciowie* wszyscy trzy, różnie koło tego declarowali, uskarżając się na Woiewodę Wileńskiego, że ich ukrzywdził w Chlebie zimowym, upominając się go, aby wydany y oddany był ich żołnierzom. Confundować go chciał Woiewoda Wileński; ale declarował, że tak iest w Woiewodztwie Połockim, iako y on Wileńskim; a potym Król J^oM^c prosił, aby się nie wdzierał w mowę iego. Powiedział mu potym [Pac], że to na Commissiey dosyć będzie czasu mówić, która ma być za sześć niedziel w Wilnie. Declarował Woiewoda Połocki, że Chleb do Commissiey nie należy; ale Wm^c odday pieniądze, któreś pobrał z Chlebów. Gdyż iesli tym ukontentowany nie będzie, przed Królem J^oMcią declarował, że przyidzie abtankować z Woyska Litewskiego, a upraszać Króla J^oMci, aby Pułk iego wszedł in numerum Woyska Koronnego.

Przystąpił potym Pan Podskarbi Nadworny Xięstwa Litewskiego; declarował, że są gotowe pieniądze w Xięstwie Litewskim z Podymnego pietnastu, które przed kilką lat wybierano; z osobna ex 1670 anno, z Podymnego siedmiorga.²⁾ Te pieniądze rozebraliście Wm^c między się. Są drugie u Panów Poborców; oddać ie; zapłaci

¹⁾ Rkp. „mówiono“.

²⁾ Rkp. „siedmiorgo“.

się wszystek dług Woysku. Barzo confundował się Hetman Wielki Litewski takową propositą jego.

A potym uskarżał się Pan Koniuszy Litewski, że w Chlebie zimowym ukrzywdzonym iest, że sobie w inszym mieyscu przydzie szukać szczęścia, nie w Woysku Xięstwa Litewskiego, ale w Koronnym.

Po tych tedy rozmowach Król J^oM^c znowu proposuit kilka razy, aby ad propositam materiam mówić chcieli, względem Obozu generalnego. Żądał tedy, aby J^oM^c Pan Woiewoda Wileński, iako naypierwszy Senator, chciał dać pierwey zdanie swoje; on zaś poczęstował Xiążęcia Woiewodę Bełskiego, który między temi rozmowami poszedł był do Królowey JeyMci. Zawołany tedy do rady, declaravit, żeby Woysko na troje rozdzielić: iedno nad Bugiem wyżey Rubieszowa; drugie pod Sokalem; trzecie zaś gdzie wyżey ieszcze. Ale go Król J^oM^c zaraz refutował, że niemasz co dzielić. Nie był-by to generalny Oboz, ale per partes rozłączenie było-by okazia zgubienia onego; bo iak prędko Tatarowie o rozdziale się dowiedzą, tak prędko te divisie znosić będą; y zda się to, że my to iuż Lwów wydaemy Turkom, y Woiewodztwa Ruskie po samę Wisłę; a nam się trzeba brać ku Sanowi, około Halicza ku Podolu, dać zaszczyt Fortecom tamtym. Było y to cum summo applausu, resolutia Króla J^oMci takowa. Dał przytym rationes, że iesli-by impet był Nieprzyiacielski, łatwiey za San ustąpić; interea będą się gromadzić dalsze siły Rzptey. Prosił tedy Pana Woiewody Wileńskiego, aby swoją deklaratią dał; aleć on in eodem Joannes, że się Woysko nie ruszy, szkoda się ubezpieczać na nie, bo barzo znużone. Declarował Król J^oM^c, aby znużonych zostawić, a przynamniey sześć tysięcy Woyska aby się łączyło z Królem J^oMcią. Y tego renuit. Więc dwa tysiąca; aleć recusavit. Przyszło tedy Królowi J^oMci deklarować, że on z samym Koronnym Woyskiem poydzie, wziąwszy Pana Boga na pomoc; tymczasem też łączyć się będą woyska Xiążęcia Kurlandskiego, Brandeburskiego, a potym Króla Szwedzkiego.

Że iuż późno było barzo, prosił Król J^oM^c, o kategoriczną deklaratią Xięstwa Litewskiego.

* Pan Kanclerz Litewski exhortę uczynił na Hetmana Polnego, declaruiąc rationes KJM.: *¹⁾ Że Woysko może być ucontentowane, aleć to iawnie pokazał Woiewoda, że to Mohilów robi, który on chce

¹⁾ Ustęp ten zda się zepsowany; a zda się mieć opowiedzieć zajście jakieś pomiędzy Podkanclerzym i Hetmanem Polnym Litewskim, Radziwiłem, a Pacem, Hetmanem W. WXL^o y Wdą Wileńskim.

in haereditatem sobie wziąć, ale Król J^oM^c consensum mu dać nie chce na to. Sami tedy Posłowie Litewscy Woyskowi amarikowali na Wodza swego, że directe nic nie chciał odpowiedzieć. Jako widzę, że y tam będzie iakaś straszna revolutia. Twardym mrokiem Xiąże Hetman Polny Litewski explicował wszystkie punkta Królewskie, y we wszystkim stosował się do nich; ale go Pacences zagłuszali; o co Król J^oM^c sam animadvertował na nich, y wołał, żeby nie przeszkadzali. Prosił tedy, aby sami z sobą znieść się chcieli, y z Pułkownikami swymi, około tego, dalsze do tego dnia dzisieyszego * [?] odłożywszy.

Czytane było pisanie Pana Strzałkowskiego, immediate oddane, gdzie daie znać, że Wołosza y Multani na głowę się y z chłopcy zgromadziwszy, expugnarunt od siebie Tureckie praesidia z Zamków, a swemi osadzili, y do Króla J^oMci przysłali, upraszając, aby praesidia sprowadził z Wołoskich Fortec, aby oni swemi ludźmi osadzili, dając rationem, iż iesli ich ludzie będą na Fortecach, że ich woyska Tureckie miną, iesli zaś nasze praesidia, że ich pewnie dobywać będą, y osadzą swemi ludźmi. Stetit: z Soczawy y z Niemca sprowadzić praesidia; Chocim demolire; most spalić; przeprawy wszystkie na Dniestrze zpsować; * etc.

7630/174